

DIPLOMADOLGOZAT

Kékesi Eszter Mária

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Agrár – és Élelmiszergazdasági Intézet

Ellátásilánc-menedzsment mesterképzési szak

**A KÜLÖNBÖZŐ HUMANITÁRIUS VÁLSÁGHELYZETEKEL
ÖSSZEFÜGGŐ CIVIL-KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS LOGISZTIKAI
ASPEKTUSAI**

Belső konzulens: Petó István
mestertanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vidékfejlesztési és
Fenntartható Gazdaság Intézet
Agrárdigitalizációs és
Szaktanácsadási Tanszék

Készítette: Kékesi Eszter Mária

Budapest

2023

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
Kutatási célok, hipotézis és kutatási módszerek.....	5
A dolgozat felépítése.....	6
1. Humanitárius válsághelyzetek és a civil-katonai együttműködés elméleti és jogi keretei	8
1.1. A humanitárius válsághelyzetek definíciója, típusai, jellemzői és statisztikái	8
1.1.1. A humanitárius válság definíciója, okai és következménye	8
1.1.2. A humanitárius válságok osztályozása és jellemzői.....	9
1.1.3. A humanitárius segítségnyújtás	14
1.1.4. Földünk humanitárius válsághelyzetei napjainkban.....	16
1.1.5. ENSZ tevékenysége a humanitárius válsághelyzetek során.....	18
1.1.6. Humanitárius válsághelyzetek kezelése	20
1.2. A civil-katonai együttműködés fogalma, célja és formái a humanitárius válságkezelésben	23
1.2.1. A civil-katonai együttműködés definíciója.....	23
1.2.2. A civil-katonai együttműködés története és kialakulása	25
1.2.3. A civil-katonai együttműködés értéke és stratégiája a humanitárius válságkezelésben	27
2. A Logisztikai támogatás értelmezése civil-és katonai vonatkozásban	29
2.1. A polgári logisztika fogalma, jelentősége, területei célja és típusai	29
2.1.1. A civil logisztika általános definíciója	29
2.1.2. A civil szférában működő logisztikai támogatás területei.....	31
2.1.3. A logisztikai rendszerek elhelyezkedése a civil szektorban.....	34
2.2. A katonai logisztika definíciója, rendszerben elhelyezkedő szerepe és felépítése.....	36
2.2.1. A katonai logisztika kialakulása	36
2.2.2. A haderő támogatási rendszere.....	37
2.2.3. A katonai logisztika alapelvei	38
2.2.4. A logisztikai támogatás funkcionális területei.....	38
2.3. Civil és katonai logisztika összehasonlítása.....	41
2.3.1. Hasonlóságok:	41
2.3.2. Különbségek:.....	42
3. A világot elsöprő járvány, ismertebb nevén COVID-19.....	43
3.1. A világjárvány kialakulásának körülményei.....	43
3.2. A koronavírus Magyarországot érintő áttekintése.....	44
3.3. A Magyar Honvédség szerepvállalása a járványügyi feladatok végrehajtásában.....	44
4. A civil-katonai együttműködés logisztikai tevékenysége a covid-19 járvány idején.	47
4.1. Intézmények fertőtlenítésének feladata	47

4.2. Magyarország létfontosságú vállalatai	49
4.2.1. Egészségügyi szektor támogatása.....	50
4.2.2. Korridor feladatok ellátása	54
4.3. Elért eredmények	55
5. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	58
ÖSSZEfoglalás.....	61
IRODALOMJEGYZÉK.....	63
ÁBRAJEGYZÉK	66

BEVEZETÉS

Diplomadolgozatom témájának kiválasztása már elég hamar körvonalazódott bennem, hiszen túlnyomó részben a hivatásos katonaként végzett munkám adta az inspirációt. Felsőfokú tanulmányaimat a katonai logisztika területén kezdtem meg, melyet az utóbbi években a gyakorlatban is tudtam alkalmazni a Magyar Honvédség kötelékében, mint katonai logisztikus. Sikerült gyakorlati tapasztalatot szerezni a fegyveres erők körében hazai környezetben, külföldi szolgálatteljesítem során pedig lehetőségem adódott betekintést nyerni a civil-katonai kapcsolat működésébe nemzetközi környezetben is. Mindeközben szükségességét éreztem a katonai tanulmányaim kibővítését a civil logisztika szakmai részével, hiszen elengedhetetlen, hogy a civil szférában működő különböző folyamatokat és lehetőségeket is használni tudjam a későbbiekben.

A civil-katonai kapcsolatok egy összetett területet alkotnak, amely a civil társadalom és a katonai szervezetek interakcióját és együttműködését jelentik. Az ilyen kapcsolatok világszerte számos formát ölthetnek és számos területen megjelenhetnek, legyen az nemzetbiztonság, békemegőrzés, humanitárius segítségnyújtás, vagy fejlesztés. A társadalom számára fontos megérteni ennek a kapcsolatnak a dinamikáját, működését és éppúgy szükséges a mindenoldalú vizsgálat, elemzés is, annak érdekében, hogy hatékonyan működhessen, emellett pedig fenntartható és fejleszthető lehessen.

A civil-katonai kapcsolatoknak mélyen gyökerező történelmi hátterük van, melyet egy áttekintés formájában be fogok mutatni a dolgozatom első felében. Azonban az utóbbi évtizedekben radikális változásokon estek át. A hidegháború után és a geopolitikai átrendeződések miatt az ilyen kapcsolatok jellege és célja alapvetően módosult. Jelenleg sokkal szélesebb körűek és összetettebbek, valamint sokkal multidiszciplinárisabb. Az ilyen kapcsolatokban a hatékony együttműködés és erőforrások közös felhasználása ugyanúgy jelen lehet, mint a konfliktus és a politikai érzékenység. Az egyensúly megtalálása a civil és a katonai szektor között kulcsfontosságú, hogy megfeleljenek a társadalom elvárásainak és a nemzetbiztonság követelményeinek. Az ezen kapcsolatokban rejlő potenciált nemzetközi szinten is elismerik, így számos nemzetközi szervezet és kormányzat dolgozott ki irányelveket és protokollokat az együttműködés elősegítésére. Ezek az irányelvek meghatározzák a civil és katonai szereplők szerepét és felelősségét különböző helyzetekben és biztosítják a jogi kereteket.

A civil-katonai kapcsolatok napjainkban növekvő jelentőséggel bírnak. A globális kihívások, mint az éghajlatváltozás, a terrorizmus és a migráció megkövetelik a civil és a katonai szervezetek közötti koordinált fellépést. Az együttműködés lehetővé teszi a közös célok elérését és az erőforrások hatékonyabb felhasználását.

A diplomamunka célja a civil-katonai kapcsolatok mélyebb megértése és vizsgálata az együttműködés logisztikai aspektusain keresztül még hozzá a humanitárius válsághelyzetek idején. A logisztikai területhez kapcsolódó civil-katonai együttműködés témakörén belül azért választottam a humanitárius válsághelyzetek tanulmányozását, mert napjainkban közvetlen környezetünkben és világszerte növekszik a humanitárius válságok száma és sajnálatos módon gyakoribbak és súlyosabbak, mint valaha. Az éghajlatváltozás hatásaival együtt járó szélsőséges időjárási események, a geopolitikai feszültségek növekedése és a társadalmi instabilitás mind a humanitárius válságok gyakoriságát és komplexitását növelik. Ebben a kontextusban a civil-katonai együttműködés logisztikai szempontjaival foglalkozó kutatások kulcsfontosságúak. Az új és egyre összetettebb válságok kezelése során a hatékony logisztikai támogatás elengedhetetlen a sürgető segítségnyújtáshoz és az alapvető ellátás biztosításához. A civil és katonai szervezetek közötti együttműködés elsődleges célja, hogy a logisztikai folyamatokat kellőképpen összehangolja és törekedjen annak javítására.

Az aktuális helyzetben, ahol a világ számos pontján folyamatosan zajlanak válságok és humanitárius szükségletek, a civil-katonai együttműködés logisztikai aspektusainak vizsgálata aktuális és fontos téma, ami nem csak elméleti fontossággal bír, hanem gyakorlati alkalmazásban is kritikus szerepet játszhat az emberi életek megmentése és a válságok hatékony kezelése tekintetében.

A humanitárius válsághelyzetek során működő civil-katonai kapcsolat egyik alappillére a logisztikai biztosításon alapszik. Ennek jelentőségét tekintve szükséges megvizsgálni és elemezni a logisztikai folyamatok tervezését, végrehajtását, megvalósulását, valamint változtatásokat, innovációk bevezetésének és alkalmazásának lehetőségét, hiszen ezekkel a különböző műveletek hatékonyságát és sikerességét tudjuk növelni, illetve megerősíteni.

Kutatási célok, hipotézis és kutatási módszerek

Diplomadolgozatom elkészítése során az alábbi célkitűzéseket tartottam szem előtt, valamint hipotéziseket határoztam meg.

- Célkitűzés 1: Megvizsgálni és összehasonlítani a különböző logisztikai rendszereket és módszereket, amelyeket a civil és a katonai szervezetek alkalmaznak a humanitárius válsághelyzetekben.
- Hipotézis 1: A civil és a katonai szervezetek logisztikai rendszerei és módszerei között jelentős eltérések vannak, amelyek befolyásolják az együttműködés hatékonyságát és minőségét.
- Célkitűzés 2: Feltárni és elemezni a logisztikai aspektusokat érintő kihívásokat és problémákat, amelyekkel a civil és a katonai szervezetek szembesülnek a humanitárius válsághelyzetekben. Emellett bemutatni és értékelni a logisztikai aspektusokat javító vagy megkönnyítő megoldásokat és példákat, amelyeket a civil és a katonai szervezetek alkalmaznak vagy alkalmazhatnának a humanitárius válsághelyzetekben
- Hipotézis 2: A logisztikai aspektusokat érintő kihívások és problémák között szerepelnek a biztonsági, jogi, etikai, kommunikációs, koordinációs, technológiai és erőforrás-alapú tényezők. Emellett bizonyítani, hogy a javító vagy megkönnyítő megoldások és példák között szerepelnek az információs technológia, az innováció, az oktatás, a képzés, az önkéntesség és az adaptivitás.

A diplomadolgozatom témakörének kiválasztását követően elkészítettem a kutatási tervet, illetve a témavázlatot, melyet a képzés során, illetve az idő előrehaladtával időközönként kiegészítettem és aktualizáltam. Igyekeztem az általános kutatási módszereket alkalmazni, mint analízis, szintézis és adaptációs vizsgálati módszer, melyeket a való életből, gyakorlati példákkal támasztottam alá.

A kutatási területtel összefüggő hazai és nemzetközi szabályzókat, a témával kapcsolatban fellelhető hazai és külföldi írott és elektronikus szakirodalmat tanulmányoztam és az ezekhez kapcsolódó gyakorlati érvényesülés vizsgálatán keresztül támasztottam alá a hipotéziseimet. Mindeközben feltártam és megállapítottam a felmerülő problémákat, nehézségeket.

A téma feldolgozásában legnagyobb mértékben a személyes gyakorlati tapasztalataimat, szakértőkkel és szakmai tapasztalattal rendelkező munkatársakkal történő konzultációkat alkalmaztam és használtam fel. Hivatásos katonatisztként a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj állományában teljesítek szolgálatot és mint logisztikai részlegvezető tervezem,

szervezem és irányítom a zászlóalj logisztikai és ellátási rendszerét. A Ludovika Zászlóalj a Magyar Honvédség tisztképzéséért felelős szervezet, mely a katonai szakmai ismeretek mellett, a képzés és kiképzés mindenoldalú logisztikai és ellátási rendszerét is biztosítja. Mindemellett az elmúlt évek alatt számos esetben részt vettem a dolgozatban említett feladatvégrehajtásokban, mely során betekintést és személyes tapasztalatot szereztem a teljes szervezetet érintő ellátási rendszer tervezési, szervezési és koordinációs tevékenységeibe. Továbbá ezekben végrehajtoi tapasztalatot is szereztem. Ezen túlmenően hét hónapot Koszovóban töltöttem a NATO művelethez tartozó Keleti Parancsnokság művelet irányító törzsében, mint a civil-katonai együttműködési részleg elemző - értékelő tisztje. Ebben a beosztásban megszerzett szakmai tapasztalatok is elősegítették a diplomadolgozatom témájának feldolgozását.

A dolgozatban felhasznált valamennyi szakirodalmat a Felhasznált irodalom jegyzékében tüntettem fel.

A dolgozat felépítése

A dolgozat három fő fejezetből áll az alábbi struktúrában:

A bevezető fejezetet a témaválasztás indoklásával kezdem majd a témakör térben és időben történő elhelyezésével folytatódik, majd a dolgozatom felépítésével fejeződik be.

Az első fejezetben a szakirodalom feldolgozásával elsőként a humanitárius válsághelyzetet definiálom, majd csoportosításának lehetőségét mutatom be, végül a válsághelyzetek előfordulását vizsgálom meg globálisan, illetve a segítségnyújtásban résztvevő szervezetek kerülnek áttekintésre. Ezek után a civil-katonai kapcsolatok vizsgálatára térek át, melyet a kapcsolat értelmezésével és definíciójának meghatározásával, valamint a történelem során végbement változásainak áttekintésével folytatok.

A második fejezetben szintén a szakirodalmi feldolgozás segítségével a logisztikai terület két különböző oldalát hasonlítom össze, mégpedig a civil, valamint a katonai logisztikát. Külön-külön megvizsgálom a két szektor sajátosságait, funkcióit és a tevékenységek jellegét.

A harmadik fejezetben, miután az első két fejezetben megvizsgáltam a szükséges területeket a saját vizsgálatomhoz szükséges COVID-19 járvány elemzésével folytatom.

Ezt követően a negyedik fejezetben a világjárványhoz kapcsolódó esettanulmányok felhasználásával vizsgálom a civil-katonai kapcsolatok logisztikai tevékenységét, szem előtt

tartva a célkitűzéseimet és a hipotéziseimet. A vizsgálatból azt várom, hogy a célkitűzések irányába haladva, alátámasszam a felvázolt hipotéziseimet. Ezt követően a vizsgálatból származó eredményeket mutatom be.

Diplomamunkámat az összegzett következtetésekkel és javaslatokkal zárom le, melyet az egyetemi intézmény útmutatója szerint az összefoglalás, az irodalomjegyzék, ábrák jegyzéke, mellékletek, valamint az egyéb csatolandó dokumentumok követnek.

1. HUMANITÁRIUS VÁLSÁGHELYZETEK ÉS A CIVIL-KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS ELMÉLETI ÉS JOGI KERETEI

1.1. A humanitárius válsághelyzetek definíciója, típusai, jellemzői és statisztikái

1.1.1. A humanitárius válság definíciója, okai és következménye

A humanitárius válság már évezredek óta jelen van az emberiség történetében. Az ókor óta az emberek különféle természeti katasztrófák, háborúk és konfliktusok következtében kerültek súlyos életkörülményekbe és alapvető szükségleteik fenyegetettségébe. Az ókori civilizációk, például a római birodalomban, szintén különböző mechanizmusokat fejlesztettek ki az éhezés és elhagyatottság következményeinek enyhítésére.

A történelmi korszakok során végig kísérhető ez az általános jelenség egészen napjainkig. A modern humanitárius válságokat azonban a 19. és a 20. században kialakult konfliktusok, elsősorban a világháborúk és polgárháborúk, valamint a gyors népességnövekedés és a gazdasági egyenlőtlenségek tovább súlyosbították. A 20. században az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) megalapításával és a humanitárius jog, valamint a humanitárius szervezetek kialakításával próbáltak válaszolni a válságok egyre növekvő kihívásaira.

Lényegében egy olyan komplex eseményről vagy állapotról van szó, amely emberi szenvedést és az alapvető emberi szükségletek fenyegetését hozza magával, oly módon, hogy az érintett közösségek képtelenek ezen szükségletek kielégítésére vagy a szenvedésük enyhítésére saját erőforrásaikkal. A humanitárius válság vagy más néven humanitárius katasztrófa olyan eseményeket vagy eseménysorozatot jelent, amelyek veszélyeztetik egy közösség vagy nagy csoport egészségét, biztonságát és jólétét. Ezek a válságok lehetnek belső vagy külső konfliktusok, és általában nagy területre vannak hatással. A megoldásukhoz általában helyi, országos és nemzetközi intézkedésekre van szükség. Minden humanitárius válságot különböző tényezők okoznak, és ennek eredményeként minden egyes válság sajátos és egyedi jellegű, ami különböző válaszokat követel meg az érintett területeken. Az ilyen válságok hatása lehet rövid vagy hosszú távú, és kiváltó okok lehetnek természeti katasztrófák, emberi tevékenységek eredményeként bekövetkező katasztrófák vagy összetett vészhelyzetek. Az utóbbi esetben több

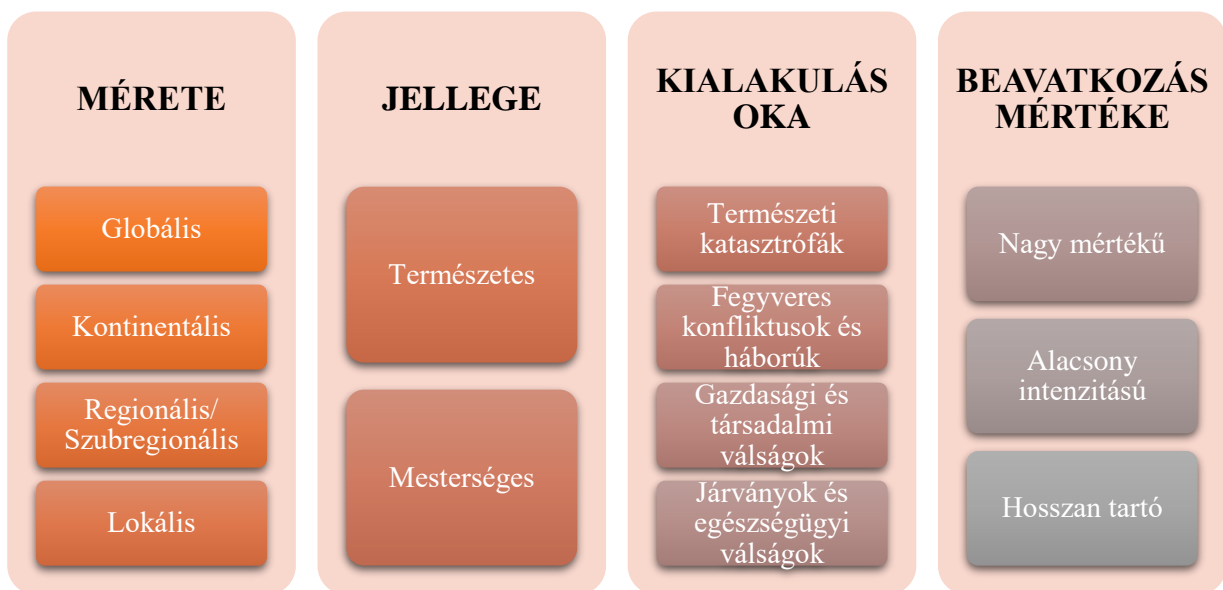
tényező vagy esemény összetett kölcsönhatásából adódó krízis alakul ki, ami megakadályozza, hogy az érintett emberek hozzáférjenek az alapvető szükségleteikhez, például élelmiszerhez, tiszta vízhez vagy biztonságos menedékhez.

1.1.2. A humanitárius válságok osztályozása és jellemzői

Nem egyszerű feladat a humanitárius válságok kategorizálása, hiszen sokféle tényező játszik szerepet benne ezáltal a különböző közösségek, illetve szervezetek más-más, saját definícióval rendelkeznek a konkrét helyzetekről.

A témakörben fellelhető források alapján az alábbiak szerint négy csoportba soroltam a humanitárius válságokat:

1. ábra: Humanitárius válsághelyzetek osztályozása (Forrás: Saját szerkesztés)

Méretük szerinti kategorizálás:

- globális (egész világra kiterjedő)
- kontinentális (adott földrészt érintő)
- regionális vagy szubregionális (bizonyos kontingens vagy egy régió adott területét érintő)
- lokális (helyi)

Jellegük szerinti kategorizálás:

Ehhez a kialakulásukat szükséges megvizsgálni, mely szerint két nagy csoportba sorolhatóak:

- természetes eredetűek
- mesterséges eredetűek

Az első csoportba tartoznak a természeti jelenségek által előidézett katasztrófák (szökőár, földrengés, hurrikán, árvíz, erdőtűz, szélsőséges időjárás), melyek az emberek tevékenységétől függetlenül alakulnak ki, így az emberiség még napjainkban is védtelen marad ezekkel a kihívásokkal szemben. A mesterséges eredetű válságok kialakulásához az emberi tevékenységek vezetnek, legyen az csupán gondatlanság vagy tudatos cselekedet. Ide sorolhatjuk a háborúkat, fegyveres konfliktusokat, nemzetközi szervezett bűnözés, gazdasági problémák, környezetszennyezés, vagy az ökológiai egyensúly felborítása. Ezekkel szemben már rendelkezésünkre állnak bizonyos elhárító képességek, viszont nem minden esetben használhatóak, így hatékonyságuk sem kielégítő teljes mértékben. A két csoportot ugyan meg tudjuk különböztetni, azonban, ha jobban megvizsgáljuk, már látható is a komplexitás, hiszen egyik problémából adódhat a másik. Egy mesterséges, emberi tevékenységből adódó válság következtében nem kizárt, hogy egy természeti katasztrófa is bekövetkezik, vagy egészségügyi járványt indít el, mellyel súlyosbodik a válság.

Kialakulásuk okai szerinti kategorizálás:

A humanitárius válsághelyzeteket további csoportosításának egy fajtája, hogy milyen tényező okozza, illetve azok milyen hatással vannak az érintett közösségekre, mely szerint az alábbi négy csoportra bontanám őket:

- Természeti katasztrófák
- Fegyveres konfliktusok és háborúk
- Gazdasági és társadalmi válságok
- Járványok és egészségügyi válságok

Természeti katasztrófák:

A természeti katasztrófák által okozott humanitárius válságok olyan mély és súlyos helyzetek, amelyekben a természet pusztító ereje szörnyű tragédiát hoz az emberek életébe. Ezek az események gyakran hirtelen és váratlanul törnek ránk, hagyva a túlélőket romok és reménytelenség között. Az ilyen válságok közvetlen következtében az emberek elveszítik

otthonaikat, családtagjaikat, sokan megsebesülnek vagy életüket veszítik. Az épített környezetünk összeomlik, utak és hidak szűnnek meg létezni, egészségügyi intézmények és iskolák sérülnek vagy semmisülnek meg, ami tovább súlyosbítja a helyzetet és veszélyezteti a lakosság mindennapi életét. Az alapvető élelmiszer, víz és egészségügyi ellátás hiánya rendkívüli veszélyt jelent az életre és az egészségre. A nem megfelelő higiéniai körülmények, az ivóvíz hiánya és az élelmiszerellátás megakadása fertőzésekhez, éhezéshez és alultápláltsághoz vezet. Különösen sebezhetőek a gyermekek, az idősek, a csecsemők és a betegek.

Ezen válságok kezeléséhez összehangolt és azonnali lépésekre van szükség. Kereső-mentő csapatok a sérültek megmentésére és az elsősegélynyújtásra sietnek. Az éhezők és szomjazók ételmezését és hidratálását prioritásként kell kezelni. Az orvosi ellátás és a sebesültek kezelése életmentő. Ideiglenes menedékhelyek és menekülttáborok kialakítása segít az otthonaikat elvesztőknek. Az infrastruktúra helyreállítása és a hosszú távú újjáépítési erőfeszítések szintén kulcsfontosságúak. Ezek a katasztrófák logisztikai kihívásokkal járnak, amelyeket koordinált segélyszállítmányok és az erőforrások hatékony elosztása segít leküzdeni.

A kommunikáció és a koordináció létfontosságú a helyi hatóságok, a nem kormányzati szervezetek és a nemzetközi segélyszervezetek között annak érdekében, hogy a segítség minél hatékonyabban és gyorsabban juthasson el azokhoz, akiknek leginkább szükségük van rá.

Ezen túlmenően, az emberiség és az együttműködés ereje áll az emberi szenvedés enyhítésének középpontjában. A természeti katasztrófák okozta humanitárius válságok lehetőséget kínálnak az emberség megnyilvánulására és az összetartozás érzésének megerősítésére. Az ilyen helyzetek arra emlékeztetnek bennünket, hogy az emberek egymás iránti gondoskodása és segítőkészsége képes áthidalni a legnehezebb időket és új életet adni a reménytelenségben.

Fegyveres konfliktus:

A fegyveres konfliktusok által kiváltott humanitárius válságok mindent elsöprő emberi szenvedést és pusztulást képesek létrehozni. Ezek a válságok gyakran egy vagy több fél közötti fegyveres konfliktusból származnak, amelyek lehetnek polgárháborúk, etnikai konfliktusok, határháborúk vagy bármilyen más fegyveres összeütközések. A konfliktus kialakulásának okai sokféle tényezőtől származhatnak. Területi viták, vallási vagy etnikai ellentétek, politikai instabilitás vagy gazdasági nehézségek mind hozzájárulhatnak egy konfliktus kezdetéhez. Az eskalációt tovább súlyosbíthatják külső tényezők, például a fegyverexport, a külföldi támogatás vagy a geopolitikai feszültségek a régióban. A fegyveres konfliktusok

következményei rendkívül súlyosak és hosszan tartóak. Az emberi szenvedés szinte mindig megkerülhetetlen, hiszen elveszthetik életüket vagy szenvedhetnek sérüléseket a konfliktus során, miközben az éhezés és a vízhiány is gyakori probléma. Azok, akik túlélnek, gyakran kényszerülnek menekülni otthonaikból a veszély elkerülése érdekében, ezért kénytelenek menekülttáborokba menni. A konfliktusok emellett mérhetetlen rombolást okoznak az infrastruktúrában és az épületekben, melynek hosszú távú hatást gyakorol a gazdaságra és az életkörülményekre. A konfliktusok pszichológiai hatásai is súlyosak lehetnek a túlélőkre, akik gyakran traumát vagy poszttraumatikus stressz szindrómát élhetnek át.

A humanitárius válságok kezelése és megelőzése bonyolult folyamatot igényel. Első lépésként a konfliktust le kell csillapítani és a biztonságot helyre kell állítani. Ezután humanitárius segítségnyújtó szervezeteknek kell beavatkozniuk, hogy az éhezőknek, sebesülteknek és menekülteknek segítsenek. Emellett hosszú távú erőfeszítésekre van szükség a konfliktusok megelőzésére és a stabilizáció elősegítésére a régióban. Az ilyen válságok kezelése és megelőzése kulcsfontosságú a szenvedés minimalizálásához és a stabilitás helyreállításához a világ számos részén.

Gazdasági és társadalmi válság:

A gazdasági és társadalmi válságok olyan jelentős jelenségek, amelyeknek számos különböző mértékű és jellegű következménye van. Gazdasági válságok a gazdasági rendszer sérülését vagy összeomlását jelentik, amelyet általában több tényező is kiválthat, például a pénzügyi válságok, a magas munkanélküliség, az infláció növekedése és a valutaérték csökkenése. A társadalmi válságok a társadalmi és politikai rendszer instabilitásához vezetnek, beleértve a politikai konfliktusokat, a polgári engedetlenséget, az egyenlőtlenséget és a migrációt.

Gazdasági válságok során az emberi élet számos szempontból sérülhet. A munkanélküliség növekedése és a jövedelmek csökkenése a gazdaságban óriási károkat okoznak. Az infláció és az élelmiszerárak emelkedése az emberek vásárlóerejét aláássa, és az éhezés veszélyével is képes fenyegetni. A valutaérték csökkenése növeli az importált áruk árát, ami tovább rontja az élelmiszerellátást és az általános gazdasági instabilitást. A gazdasági válságok gyakran hosszú távú társadalmi problémákkal is járnak, például politikai instabilitással, mely az állam normál működését fenyegetheti. Az emberek elégedetlensége a kormányzati intézkedésekkel és politikai rendszerrel gyakran fokozódik, aminek eredményeként politikai konfliktusok, lázadások alakulnak ki.

Ezenkívül a gazdasági válságok hozzájárulhatnak a társadalmi egyenlőtlenségek kiéleződéséhez, mivel a gazdasági nehézségek általában súlyosabban érintik a szegényebb rétegeket. A migráció is növekedhet a válságok következtében, ahogy az emberek jobb életkörülményeket keresnek más területeken vagy országokban.

A gazdasági és társadalmi válságok megoldása hosszú és összetett folyamatot igényel. A humanitárius szervezetek, kormányok és a nemzetközi közösség összehangolt erőfeszítéseire van szükség a válság enyhítéséhez, az alapvető szolgáltatások helyreállításához és a politikai stabilitás megteremtéséhez. A gazdasági reformok, a társadalmi fejlesztések és a politikai rendezés mind hozzájárulhatnak a válságok kezeléséhez és a társadalmi stabilitás helyreállításához.

Járványok és egészségügyi válságok:

Az egészségügyi válságok, különösen a járványok, komplex és súlyos jelenségek, amelyek mélyre menően befolyásolják a társadalmat és az emberi élet minden aspektusát. Ezek a válságok nem csupán az egészségügy területén jelentkeznek, hanem gazdasági, társadalmi és politikai következményekkel is járnak. Az emberiség történelme során számos olyan járvány volt, amelyek drámai hatással voltak a társadalomra, és a legfrissebb példa a COVID-19 járvány, amely globális méreteket öltött. Ezek a válságok komoly kihívást jelentenek az egészségügyi infrastruktúrára, az egészségügyi dolgozók munkaterhelésére és a kórházak kapacitására. Az embereknek egészségügyi ellátásra van szükségük, és ha az egészségügyi rendszerek túlterheltek, az ellátás minősége és hozzáférhetősége romolhat. Az ilyen válságok idején a gazdasági hatások is komoly gondot okozhatnak, mivel a betegség vagy a karantén miatt elvesztett munkaidő és a munkanélküliség növekedése csökkenti a gazdasági teljesítményt. A társadalmi változások is megfigyelhetők az ilyen válságok során. A félelem és a bizonytalanság eluralkodik az embereken, és sokan hajlamosak szociális izolációra, minimalizálva a személyes érintkezést és kerülve a közösségi eseményeket. Az iskolák bezárása és a munkahelyi távmunka terjedése olyan társadalmi változásokat hoz, amelyek hosszú távú hatással lehetnek az oktatásra és a munka világára. Emellett a társadalom egyenlőtlenségeit is kiélezhetik, mivel a szegényebb rétegek és a sebezhető csoportok hajlamosabbak a fertőzésre és kevésbé képesek a megfelelő egészségügyi ellátást igénybe venni. Az egészségügyi rendszerek és az egészségügyi ellátás egyenlőtlenségei felerősödhetnek, ami további társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek kialakulásához vezethet.

Az egészségügyi válságok globális problémákká nőhetik ki magukat, mivel a fertőzés határokön átnyúlik és gyorsan terjed. A nemzetközi együttműködés és a határokon átnyúló intézkedések elengedhetetlenek a válságok kezeléséhez és megelőzéséhez. Az egészségügyi rendszerek megerősítése, a prevenció és a vakcináció előmozdítása, valamint a tudományos kutatás és fejlesztés támogatása kulcsfontosságú az ilyen válságok elleni hatékony védekezéshez. Az egészségügyi válságok kezelése és megelőzése hosszú távú kötelezettséget igényel és a globális együttműködés nélkülözhetetlen a sikeres eredmények eléréséhez.

1.1.3. A humanitárius segítségnyújtás

A korábban említett kihívások és fenyegetések okozta válsághelyzet idején az adott területeken élő emberek számára azonnali segítségnyújtás szükséges tárgyi, szellemi és logisztikai támogatás formájában. Fenyegetettségük származhat abból, hogy elhagyni kényszerülnek a lakóhelyeiket, fegyveres, vagy egyéb fizikai vagy pszichológiai erőszak áldozataivá válnak, alultápláltság, vagy éhínség fenyegeti őket, vagy pedig egy járvány okozta egészségügyi krízis alakul ki környezetükben. Bár Földünk óriási környezeti problémákkal küzd, melynek eredménye a számtalan természeti katasztrófa, mégis a humanitárius segítségnyújtásra legfőképp a fegyveres konfliktusok miatt van szükség.

Egy kialakult válsághelyzetben elsősorban az adott kormány, illetve helyi szervek kezdik meg az azonnali segítségnyújtást, annak érdekében, hogy emberéleteket óvjanak meg, enyhítsék a szenvedést és segítsenek megőrizni az emberi méltóságot. Azonban amikor már túlmutat rajtuk a feladat végrehajtása, vagy nem mutatnak hajlandóságot a megfelelő segítségnyújtásra akkor szükséges a külső szervezetek támogatása.

Az Európai Unió (a továbbiakban: EU) és tagállamai részéről folyamatos finanszírozás biztosításával működnek különböző humanitárius segítségnyújtással foglalkozó szervezetek. Ezek közé tartozik például az ENSZ, Nemzetközi Vöröskereszt és a Vörös Félhold Mozgalom, Máltai Szeretetszolgálat, UNICEF¹, Hunagry Helps, valamint különböző nemzetközi és nemzeti nem kormányzati szervek. Természetesen a működésüket magánszemélyek és vállalatok is támogatják, melyből finanszírozni tudják az általuk nyújtott tevékenységeket, melyek az alábbiak lehetnek:

---

¹ UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund, az ENSZ Gyermekalapja; 1946. december 11-én alapította az ENSZ. Forrás: www.unicef.hu Letöltve:2023.09.11.

- pénzügyi támogatás
- élelmiszertámogatás, vízellátás
- egészségügyi támogatás, higiéniai felszerelések
- menedéknyújtás
- védelem a pszichológiai erőszakkal szemben
- oktatás
- infrastruktúra javítása
- műszaki és logisztikai támogatás

Az Európai Konszenzus 2007-ben négy nemzetközi humanitárius alapelvet fektetett le a humanitárius segítségnyújtásra vonatkozóan:

2. ábra: A humanitárius segítségnyújtás alapelvei

(Forrás: Saját szerkesztés az Európai Unió Tanácsának kiadványa (2015) alapján)

Emberiség	• az emberi szenvedést előfordulásának helyére való tekintet nélkül enyhíteni kell, különös figyelmet fordítva a lakosság legkiszolgáltatottabb tagjaira
Pártatlanság	• a humanitárius segítség kizárólag szükséglet alapján nyújtható, függetlenül a nemzeti, vallási, nemi, etnikai, vagy politikai hovatartozástól
Semlegesség	• a humanitárius segítségnyújtás során a fegyveres konfliktusokban vagy más nézeteltérésekben érintett egyik fél sem részesíthető előnyben
Függetlenség	• a humanitárius célkitűzések függetlenek politikai, gazdasági, katonai vagy egyéb célkitűzésektől, és egyedüli céljuk az, hogy enyhítsék és megelőzzék a válságok áldozatainak szenvedését

Fontos, hogy az alapelvek szerint, azok tiszteletben tartásával történjen a humanitárius segítségnyújtás, hiszen az elérendő cél csak így tud megvalósulni. Szolidaritást kell mutatni minden segítségre szorult embernek, hiszen mindenkinél az alapvető jogos biztosításáról van szó. A szervezetek, akik résztvesznek a segítségnyújtásban, alkalmazkodniuk az alapelvek szigorú betartásához, mert amennyiben nem ezek szerint tevékenykednének, akkor nagy eséllyel eszkalálódhat a helyzet és egy adott állapot még súlyosabbá válhat.

1.1.4. Földünk humanitárius válsághelyzetei napjainkban

A Concern Worldwide Írország legnagyobb segély- és humanitárius szervezete készített egy rangsorolást, arról, hogy hol vannak jelenleg a legnagyobb humanitárius válsághelyzetek a Földön. Természetesen említést tesz arról a tényről, hogy mennyire komplikált összehasonlítani a különböző válsághelyzeteket, hiszen számos befolyásoló tényezője van, illetve példaként hozza a COVID-19 járványhoz kapcsolódó humanitárius válságot, mely kifejezetten összetett. Az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalának globális humanitárius áttekintésében szereplő adatok alapozták meg a rangsort, melynél figyelembe vették a segítségre szoruló emberek számát, a szükségletek kielégítéséhez szükséges finanszírozást és a következő évi finanszírozás szintjét. (UN OCHA, 2022) Ezek alapján született meg a következő rangsor:

- *Afrika szarva*, ahol olyan mértékű szárazság alakult ki, hogy jelenleg 36,4 millió ember küzd éhínséggel Etiópiában, Kenyában és Szomáliában.
- *Száhel-övezet*, amit szintén veszélyeztet az éghajlati változás és ahol jelenleg olyan mértékű erőszak zajlik, mely napról napra fokozódik és a kialakult konfliktus egyre súlyosabbá válik. Az elmúlt években talán a legsúlyosabb humanitárius válság alakult ki ebben a régióban, mely magába foglalja Burkina Fasot, Kamerunt, Csádot, Malit, Nigert és Nigériát és mintegy 34,8 millió embert érint.
- *Kongói Demokratikus Köztársaság*, ahol 2022-ben drasztikusan megemelkedett a humanitárius segítségre szorulóak száma. Ezen a területen szintén olyan súlyos fegyveres konfliktusok alakultak ki a földterületek, a természeti erőforrások, valamint az etnikai vitákból, hogy folyamatosan segítségnyújtásra van szüksége az ott élő embereknek, ami 27 millió fő körülire becsülhető.
- *Afganisztán területén* már több évtizede zajló konfliktus nehezíti meg az emberek életét, ami jelenleg 24,1 millió afgánt jelent. Talán az egyik legjobb példája annak, hogy mennyire összetett egy humanitárius válság, hiszen ennyi év alatt a folyamatosan súlyosbodó konfliktus nagy mértékben hatással van a gazdaságra is, mely további problémákat generál. Ugyancsak rontják a helyzetet a közép-ázsiai országban gyakran előforduló természeti katasztrófák, többek között földrengések és árvizek is. 2022. júniusában volt az elmúlt évek legsúlyosabb földrengése, mely több ezer ember életét követelte, valamint több tízezer ember veszítette el az otthonát.

- *Jemen*, ahol polgárháború okozta a humanitárius válság kialakulását, jelenleg 21.6 millió bajba jutott ember él, melynek több, mint a fele gyerek. Az országban károsodott az élelmiszer ellátó rendszer, az infrastruktúra, a gazdaság, illetve az oktatás is.
- *Pakisztánról* elmondható, hogy politikailag instabil háttérrel rendelkezik, mely hozzájárult a lakosságon belüli erőszak kialakulásához is, emellett pedig olyan éghajlati pont, melyre a nagymértékű vízhiány jellemző. Az éhezés és szegénység is egy forráspontja a kialakult humanitárius válsághelyzetnek, melyet az éghajlatváltozás sem kímélt és a 2022-es évben történt áradások csak súlyosabbá tették a helyzetet, ami jelenlegi becslések szerint 20.6 millió embert érint.
- *Ukrajna* a hozzánk legközelebb álló ország, a felsoroltak közül, ahol ilyen nagyságban jelenik meg a humanitárius válsághelyzet. Egy évek óta folyó konfliktus eredményeképp 2022. február 24-én háború tört ki Oroszország és Ukrajna között, melyből rövid időn belül a világ egyik legnagyobb válsághelyzete alakult ki, ezzel hozzávetőlegesen 17.7 millió embert veszélyeztetve. Az idő előrehaladtával itt is látható a válsághelyzet komplexitása. A fegyveres konfliktus óriási gazdasági problémákat indított el, emellett különböző egészségügyi válságócok alakultak ki a lakosság körében. Az elmúlt évben elindult menekültválság is növekvő tendenciát mutat és sajnálatos módon az egyéb humanitárius tényezőkkel kapcsolatban sincsenek jó kilátások a közeljövőben.
- *Szíria* is az az ország, melynek történelmében a politikai stabilitás hiánya mutatkozott, ezzel pedig számos konfliktus generálódott. 2011-ben kormányellenes tüntetések sorozata kezdődött el az arab államokban, melyek a kezdetekben még nem voltak nagy jelentőségűek, azonban a helyzet eszkalálódott és súlyos, évekig tartó válság alakult ki a területen. Ismételten egy példája a komplex humanitárius válságnak, hiszen a szüntelen erőszak, az alapvető minősíthetetlen életkörülmények menekülni kényszerítik a lakosságot a hazájukból, melyhez még súlyos egészségügyi járványok is társulnak, mint például a kolerajárvány. Jelenleg körülbelül 15.3 millió ember szorul humanitárius segítségre ebben a régióban.

3. ábra: Földünk humanitárius válsághelyei

(Forrás: Saját szerkesztés Concern Worldwide rangsorolása alapján)

A felsorolás a világ számos további országával bővíthető. Napjainkban a kialakuló válság gócpontok egyre csak növekszenek egyre több régió és az ott élő emberek szorulnak segítségre, mellyel globalizálódik a humanitárius válság lásd migráció, éhínség, szomjúság és járványok. Ezért van vitathatatlanul kiemelt jelentősége a nemzetközi és helyi segélyszervezetek működésének tevékenységének.

1.1.5. ENSZ tevékenysége a humanitárius válsághelyzetek során²

A világ különböző területein, ahol kialakul egy humanitárius válság, ott egész biztosan jelen lesz az ENSZ, hogy segítséget nyújtson az embereknek. Azért emelem ki ezt a szervezetet, mert különböző tevékenységei során a CIMIC képességet alkalmazza, melyet Civil-military coordination-nek neveznek és dolgozatom célkitűzése a humanitárius válsághelyzetek során alkalmazott logisztikai tevékenységek vizsgálata, melyen belül a civil-katonai együttműködésen alapuló logisztikai folyamatokra fektetek nagy hangsúlyt.

Az ENSZ az, aki képes koordinálni a sürgősségi segítségnyújtást, amikor azt a nemzeti hatóságok már képtelenek kézben tartani. A kialakult helyzetben úgynevezett „békés zónákat” hoznak létre azért, hogy a megfelelő segítség eljuthasson a rászorulókhöz, melyet az ENSZ békefenntartók biztosítanak.

Az ENSZ-Titkársághoz tartozik a Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (UN Officer for Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA, a továbbiakban UN OCHA). Az ENSZ Közgyűlése 1991 decemberében fogadta el a 46/182 számú határozatot, mely az ENSZ reagálását hivatott erősíteni a természeti katasztrófák és komplex veszélyhelyzetek

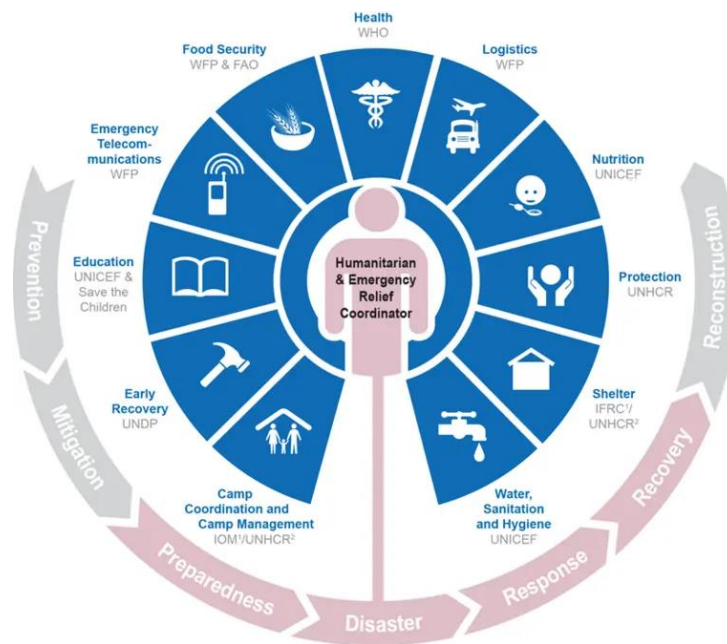
² 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról

bekövetkezték, valamint az ENSZ helyszínen történő humanitárius tevékenységének erősítését foglalja magába. Ezt követően került jóváhagyásra az ENSZ-főtitkár által az osztály megalapítása, mely a Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala elnevezést kapta. Székhelye Genfben, illetve New Yorkban található. Vészhelyzet esetén az érintett ország kormányának kérésére koordinálja a válaszlépéseket annak érdekében, hogy biztosítani tudják a segítségnyújtás célba érését a leginkább rászoruló embereknek. A koordináció elősegíti a tervezhetőséget, valamint a felmerült igények megfelelő elosztását, annak fényében, hogy ki vagy mi élvez elsőbbséget. Különböző elemzéseket készítenek a krízishelyzetekről, figyelembe véve a nők, a férfiak, gyermekek, idősebb emberek és fogyatékkal élők sajátos szükségleteit. Ezek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy egy átfogó képet lehessen kapni az összes jelentkező igényről, ezzel elősegítve a megfelelő reagáló terv kidolgozását. Együttműködik különböző nemzeti kormányokkal, regionális szervezetekkel és más ügynökségekkel, annak érdekében, hogy kidolgozzon és megvalósítson olyan intézkedéseket, melyek életet menthetnek egy válság idején. Mindenképp fontos megemlíteni, hogy támogatja a civil-katonai szervezetek közötti együttműködést is a cél érdekében, melyről a későbbi fejezetekben kitérek.

A 2000-es években természeti katasztrófák következtében derült fény arra, hogy az addig felépített humanitárius válaszadási képességekben olyan hiányosságok vannak, melyeket a lehető leghamarabb orvosolni kell. Annak érdekében, hogy a különböző szervezetek, melyek humanitárius tevékenységekkel foglalkoznak összehangba kerüljenek és működésük átlátható, irányítható legyen, ezért az ENSZ létrehozta a „Cluster” rendszert. Magyar fonetikus megfelelője a klaszter, melynek jelentése, hogy a cégek, szervezetek ugyanabban az ágazatban dolgoznak, vagy azonos ágazatokat fognak össze. A cluster definícióját Michael Porter a Harvard Business School professzora így fogalmazta meg: "Kölcsönösen együttműködő cégek, szakosodott beszállítók, szolgáltatók, kapcsolódó iparágak cégeinek és velük kapcsolatban álló intézmények (egyetemek, állami szervezetek, ügynökségek, szakmai egyesületek, kereskedelmi szövetségek) földrajzi koncentrációja, melyeket egy adott témában/területen hasonlóságaik és egymást kiegészítő jellemzőik kapcsolnak össze". (Porter, 1990).

4. ábra: ENSZ klaszterek

(Forrás: <https://emergency.unhcr.org/> Letöltve:2023.09.10.)

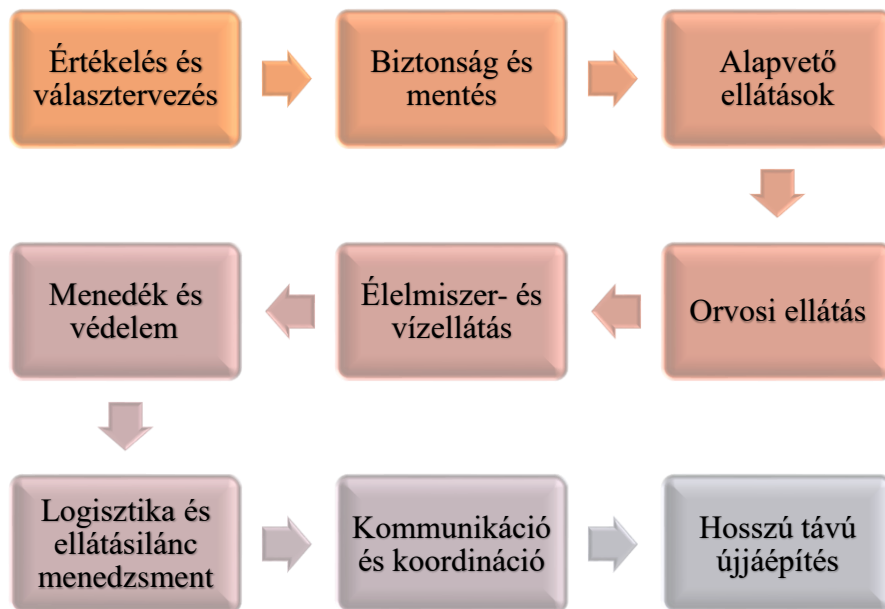
Ugyan az összes klaszterhez tartozó szervezetnek nagyon fontos alapeleme a logisztikai támogatás, azonban mégis elkülönítünk egy klasztert, ami teljes egészében a logisztikai mechanizmusokat fogja össze. A Logisztikai klaszter tulajdonképpen hozzáférést nyújt a közös szolgáltatásokhoz a segítségre szoruló területen. Ezenkívül információ menedzsmenti és koordinációs feladatokat is ellát, mellyel a humanitárius válsághelyzetek megoldási folyamatát működteti és viszi előre. Létrehoztak egy online, mindenki számára elérhető adatbázist is, amely a különböző logisztikai tevékenységek végrehajtásához adhat átfogó képet, valamint segítségnyújtás a nemzeti és nemzetközi szervezetek részére, hogy a kialakult válsághelyzetre való reagálás hatékony lehessen és a megfelelő időben történjen. Ez az internetes oldal: <https://www.logcluster.org/en>

1.1.6. Humanitárius válsághelyzetek kezelése

Miután megvizsgáltam a humanitárius válságok osztályokba sorolását és az azon belüli elkülönülő csoportokat, tökéletesen látható, hogy mennyire széleskörű témáról beszélünk, illetve maga a komplexitás is bizonyítható, hogy milyen jelentős összefüggések és átfedések vannak egy-egy válsághelyzet kialakulásában. Így a kezelésüket sem mondhatjuk egy egyszerű folyamatnak, melynek szeretném kiemelni a logisztikai szakterülethez köthető tevékenységeit.

Áttekintésképpen az alábbi folyamatrendszert állítottam össze a válságok kezelésével kapcsolatban:

5. ábra: Válságok kezeléséhez szükséges lépések sorozata
(Forrás: Saját munka)

- *Értékelés és választervezés:* Az első lépés minden esetben az érintett terület értékelése és a választerv kidolgozása. Az értékelés során az érintett területen bekövetkezett károk és a szükséges erőforrások felmérése történik. A választervnek tartalmaznia kell a szükséges erőforrásokat, az érintett emberek szükségleteit, a mentési és segélyezési stratégiát, valamint a kommunikációs tervet és a logisztikai biztosítás tervét.
- *Biztonság és mentés:* A biztonság és mentés azonnali intézkedéseket igényel. A mentési munkálatok során a mentőcsapatoknak az érintett területre kell utazniuk, és az embereket biztonságos helyre kell szállítaniuk, melyhez ugyancsak elengedhetetlen a szállítási terv elkészítése. A mentési munkálatok során a mentőcsapatoknak figyelembe kell venniük a környezeti kockázatokat, például az esetleges földrengéseket, áradásokat vagy földcsuszamlásokat.
- *Alapvető ellátások:* Az alapvető ellátások biztosítása az érintett emberek számára az egyik legfontosabb feladat. Az alapvető ellátások közé tartozik az ivóvíz, az élelmiszer, az orvosi ellátás és a szállás biztosítása, melyhez a logisztikai szakemberek bevonása elengedhetetlen. Az anyagok és eszközök elosztásához és az adott területre történő

eljuttatásához ellátási tervre van szükség, melynek kidolgozása a logisztikai terület egyik alaptevékenysége.

- *Orvosi ellátás:* Az orvosi ellátás biztosítása az érintett emberek számára hasonlóan fontos feladat, mint az alapvető ellátás. Az orvosi ellátás magában foglalja a sérülések kezelését, a betegségek megelőzését és a fertőzések terjedésének megakadályozását.
- *Élelmiszer- és vízellátás:* Az élelmiszerbiztosítás és vízellátás az érintett emberi szükséglet számára kiemelkedően fontos. Az élelmiszerbiztosítás és vízellátás magában foglalja az élelmiszer és az ivóvíz biztosítását, valamint az élelmiszer- és vízhiány megelőzését. Ennél a területnél ugyancsak elengedhetetlen az ellátási terv elkészítése, hiszen minden embernek ugyanannyi alapvető élelmiszere van szüksége a létfenntartáshoz.
- *Menedék és védelem:* A menedék és védelem biztosítása kulcsfontosságú az érintett emberek számára. A menedék és védelem magában foglalja a szállás biztosítását, a menedékhelyek kialakítását és a környezeti kockázatok csökkentését. Az infrastruktúrához tartozó feladatok olyan képességeket igényelnek, melyhez a logisztikai szakállomány tudására van szükség.
- *Logisztika és ellátási lánc menedzsment:* A logisztika és ellátási lánc menedzsment az érintett emberek számára szintén kiemelten fontos feladat. Az élelmiszer, víz, gyógyszerek és segélyszállítmányok hatékony elosztásához, raktározásához és szállításához szükséges tevékenységek összessége. Az ellátási lánc menedzsment magába foglalja a szükséges erőforrások beszerzését, a raktározást, a szállítást, a készletezést és az ellátás nyomon követését, a folyamatok közötti információáramlást és ezeknek a hatékony együttműködéséhez szükséges feladatokat a válsághelyzetek során.
- *A kommunikáció és koordináció:* A megfelelő kommunikáció és koordináció egészíti ki a felsorolt lépéseket, hiszen ezek nélkül mit sem ér az egész. A kommunikáció és koordináció magában foglalja az érintett emberekkel, a segélyszervezetekkel, valamint a kormányzati szervekkel való kapcsolattartást. A kommunikáció és koordináció biztosítja, hogy az érintett emberek megfelelő információkat kapjanak, és hogy a segélyszervezetek, illetve a kormányzati szervek hatékonyan tudjanak együttműködni. Szükséges minden egyes folyamat végrehajtásánál, hogy a segítségnyújtás a megfelelő célját elérje.

- *Hosszú távú újjáépítés:* A természeti katasztrófák után végzett tevékenységek, amelyek célja a károsodott közösségek és területek újjáépítése és helyreállítása. Ezek magukba foglalják az infrastruktúra, épületek és közlekedési hálózatok helyreállítását, valamint a gazdasági és társadalmi fejlődést elősegítő projektek megvalósítását, melyekhez a logisztikai szakemberek tudására és tapasztalatára van szükség. A hosszú távú újjáépítés és helyreállítás segít az embereknek visszanyerni életük stabilitását és jövőbeli kilátásaikat.

Dolgozatom témáját tekintve, valamint célkitűzéseimet szem előtt tartva fontosnak tartom, hogy ezen a ponton rámutassak a logisztikai tevékenységek jelentőségére. A fent említett lépések áttekintése bizonyítja, hogy a kialakult humanitárius válsághelyzetekre történő reagálás során elengedhetetlen a logisztikai támogatás, valamint a civil szervezetek és az államigazgatási szervek közötti együttműködés.

1.2. A civil-katonai együttműködés fogalma, célja és formái a humanitárius válságkezelésben

1.2.1. A civil-katonai együttműködés definíciója

Kellőképp széles témakörnek mondhatjuk a civil-katonai kapcsolatokat, hiszen hadtudományi és társadalomtudományi szemszögből is vizsgálhatjuk a kérdéskört. A hadtudomány vonatkozásában számos kutatással találkozhatunk akár hazai, akár nemzetközi viszonylatban, azonban a társadalomtudomány vonatkozásában jóval szűkebb a kör, hiszen szinte csak az elmúlt évtizedben kezdtek megjelenni ezzel kapcsolatos tudományos értekezések. Mióta a Magyar Honvédség a professzionális haderővé válás irányába fejlődik, ezzel egyidejűleg megnövekedett a kutatási anyagok száma is, mely úgy gondolom pozitív hatással lehet a működésre.

A civil-katonai együttműködés (Civil-military co-operation, CIMIC) többféleképpen is definiálható. Az eredeti angol kifejezésből minden nemzet a saját maga értelmezése szerint igyekezett megfogalmazni ezt a kifejezést, illetve a szakirodalmak szerint is több definícióval találkozhatunk, azonban az eredeti tartalma minden változatban megmaradt. (Lóderer, 2014)

Alapvetően két oldalról szükséges megközelíteni a civil-katonai kapcsolat definícióját. Az egyik értelmezés szerint a katonai vezetés, a civil oldalról viszont kizárólag a politikai vezetés közötti kapcsolatrendszerért értjük. (Huntington 1957, 1994; Janowitz 1960, 1971.) Egy másik

értelmezés szerint a civil-katonai kapcsolat társadalmi szinten történő megközelítés, melyben a civil oldal egy tágabb társadalmat képvisel (Born et al, 2006). Illetve találkozhatunk azzal a megközelítéssel is, amikor a katonai vezetés az állammal, valamint az attól elkülönülő civil társadalommal működő kapcsolatrendszeréről beszélünk Bárány (2012).

A civil-katonai együttműködés mellett két másik lényeges fogalomról szeretnék említést tenni, melyek a civil-katonai koordináció (civil-military coordination, CMCO), valamint civil-katonai műveletek (civil-military operations, CMO). Harangozó Dániel vizsgálata során említi meg ezt a három különböző mégis közös vonásokkal rendelkező definíciókat az alábbiak szerint: (Harangozó, 2018)

Az Amerikai Egyesült Államok hadseregében a katonai műveletek körébe sorolható a civil-katonai művelet (CMO), mely során a civil lakosság és a katonai erők között együttműködésre kerül sor annyak érdekében, hogy a művelet végrehajtása hatékonyabb, könnyebb legyen, valamint a műveleti célok eléréséhez járul hozzá. (U.S. Department of the Army 2006, 1-1).

A NATO³ szerinti definíció a civil-katonai együttműködésre (CIMIC) vonatkozóan, egy olyan jellegű együttműködés és koordinációs tevékenység, mely a műveletek során alkalmazandó. A NATO illetékes parancsnoka, valamint civil szféra és más nemzeti, nemzetközi vagy nem kormányzati szervezetek között jön létre az együttműködés. (NATO 2013, 2-1).

A civil-katonai koordináció (CMCO) az ENSZ békefenntartó műveletei során is alkalmazásra kerül, mely szintén a katonai művelet részre. A polgári lakosság, valamint humanitárius vagy különböző fejlesztési szervezetek között intenzív információáramlás, ezzel együtt egy megállapodás jön létre a hozzá tartozó koordinációval kiegészülve, mely elősegíti a művelet végrehajtását. (UN DPKO 2002, 2-3).

Habár hasonlóan látjuk mindhárom megfogalmazást, lényeges kiemelni azt a részletet, hogy a két fél között létrejött kapcsolat minden esetben egy katonai művelet része, viszont ebben az esetben nem a fegyveres erők politikai vagy társadalmi kontrolljáról beszélünk. Kizárólagosan a katonai szervezetek nem katonai szervezetekkel történő kapcsolatáról és annak működéséről.

A különböző meghatározások összefoglalásaként megállapítható, hogy a CIMIC vonatkozásában a civil oldal magába foglalja a kormányzati és nem kormányzati szervezeteket, vállalatokat, a nemzeti hatóságokat, a nemzetközi szervezeteket, valamint a polgári lakosságot egyaránt. Tevékenységét a támogatott parancsnok küldetésének végrehajtásához szükséges

---

³ NATO: North Atlantic Treaty Organization

erőfeszítésekkel valósítja meg, mely egy kiépített és folyamatosan fenntartott együttműködés a két fél között.

1.2.2. A civil-katonai együttműködés története és kialakulása

A civil-katonai kapcsolat kialakulásának pontos időpontja nem meghatározható, illetve a fent bemutatott definíciókon keresztül látható, hogy konkrét személyhez sem tudjuk kötni a keletkezését. Más-más időpontokban és eltérő körülmények között alakult ki a világ minden pontján.

A mai értelemezés szerinti civil-katonai kapcsolatot a régmúltban még egészen másképp alkalmazták. Ha visszatekintünk az ókori időkre már ott is észrevehető a civil-katonai kapcsolat. A megalakuló államok vezetője egy személy volt, aki teljes hatalommal bírt és uralkodott a nép felett, irányította őket. Ebben a vezető szerepben lényegében a hadvezér funkcióját is betöltötte, így a katonai vezető szerepet is el kellett látnia. A társadalmi fejlődés során a közösség egy olyan változáson megy keresztül, mely befolyásolja a szervezetet, annak struktúráját és működését. Ennek következménye, hogy egyes funkciók, munkaterületek elkezdnek különválni egymástól, specializálódnak meg végbe, mellyel az embereknek is azonosulnia kell. Ez azonban magában hordozza a hatalmi harcokat, különböző feszültegek generálódását, mely meggyengítheti az állam stabilitását, viszont más szemmel nézve épp ellenkezőleg, sokkal inkább képes megerősíteni azt. Amire viszont – a nehézségek ellenére is – célszerű volt nagy hangsúlyt kellett fektetni minden időben, az a vezető és a civil lakosság közötti kapcsolatrendszer kialakítása és annak működtetése. Az ókori Római Birodalom példáján is látható, hogy szükség volt az együttműködésre, hiszen a katonai műveletek során, civil intézményeket hoztak létre, mely lehetővé tette a meghódított területek integrációját a birodalomba. Óriási munkát fektettek az infrastruktúrába, az elfoglalt területeken utakat, hidakat építettek, vízvezetékrendszereket kezdtek kiépíteni, valamint mezőgazdasági területeket is létrehoztak, mellyel hozzájárultak a polgári infrastruktúra fejlődéséhez, így a védelmi funkciók is megerősödtek. A civil és katonai szektorok közötti együttműködés lehetővé tette a birodalom hatékony irányítását és annak további sikereit eredményezte.

Következő példaként az amerikai polgárháborút hoznám fel szintén egy jó példának, hogy milyen jelentősége is van a civil-katonai kapcsolatoknak.

Az amerikai polgárháború (1861-1865) egy olyan időszak volt az Egyesült Államok történetében, amikor az északi és a déli államok közötti súlyos konfliktus végül fegyveres

összecsapásokhoz vezetett. A polgárháború alatt a civil-katonai együttműködés kulcsfontosságú volt mindkét oldalon, mivel a háború megjelenése és a frontok közelében élők életét is érintette.

Az amerikai polgárháború civil-katonai együttműködésének főbb vonásai:

- **Önkéntes szervezetek:** Az északi és a déli államokban sok civil szervezet jött létre az önkéntesek toborzására és a fronton harcoló katonák támogatására. Ezek a szervezetek kórházakat működtettek, ellátták a sebesülteket, és anyagi támogatást nyújtottak a fronton harcoló katonáknak.
- **Civil támogatás:** A polgárháború idején a polgári lakosság is részt vett a háborús erőfeszítésekben. Sok nő és gyerek maradt otthon, mivel a férfiak a frontra vonultak. Az otthon maradtoknak gyakran át kellett venniük a gazdasági tevékenységek irányítását és a mezőgazdaságot, hogy biztosítsák az élelmiszerellátást. Emellett a nők a háborús gazdaság részeként dolgoztak a lőszergyárakban és a kórházakban, ahol készletezték a felszereléseket a katonáknak, majd részt vettek az elosztási munkákban is.
- **Hatósági szervek együttműködése:** Az amerikai polgárháború során a civil hatóságok és a hadsereg is együttműködtek a közrend fenntartásában és a polgári élet védelmében. A településeken és városokban a polgári rendőrség és a választott hivatalnokok segítették a katonai hatóságokat a hadsereg mozgósításában és az önkéntesek toborzásában.

Az amerikai polgárháború sajátos volt, mivel egy nemzet két része között zajlott. Ennek eredményeként a civil-katonai együttműködésnek és a háborús erőfeszítéseknek egyaránt jelentős szerepe volt a konfliktus kezelésében és a katonák támogatásában. A háború végeztével az Egyesült Államokban az újjáépítés és a megbékélés folyamata is fontos volt a polgári és katonai erők között. Az amerikai polgárháború óriási hatással volt az amerikai társadalomra és történelemre és a civil-katonai együttműködés voltaképpen elengedhetetlen volt a konfliktus sújtotta időszak kezelésében.

Következő állomása a civil-katonai kapcsolatok kialakulásának és fejlődésének az I. és a II. világháború (1914-1918; 1939-1945). Ekkorra mind a hadviselés, mind a társadalmi szereplők szempontjából jelentős változások történtek. Ahogy az amerikai polgárháború idején már a civil lakosság képes volt besegíteni a munkavégzésbe, úgy ez a jelenség az I. és a II. világháború idején is jelen volt, sőt a nők szerepe is megváltozott a munkaerőpiacon, ami létfontosságú volt a háborús gazdaság fenntartásához. A polgári lakosság nem csak passzív résztvevője volt a

háborúnak, hanem aktív részvételével támogatták a katonai szférát. Már ebben az időszakban megfigyelhető volt a nemzetgazdaság és a katonai logisztika együttműködése és a kapcsolatrendszer fennállása. Mind a katonai vezetés mind a társadalmi szereplők is realizálták, hogy az együttműködést a megfelelő módon kell kiépíteni és fenn kell tartani, hiszen a kialakult válsághelyzetet csak ebben a formában lehet megoldani, vagy csökkenteni annak súlyosságát. Ez a kapcsolatrendszer és együttműködés pedig mindkét fél számára nélkülözhetetlen.

Megvizsgálva a történelmi kialakulását a civil-katonai együttműködésnek, kiemelten néhány jelentősebb időszakot, melyek fontos részét képezik a jelenlegi szakmai tevékenységeknek. Ez a napjainkban és a jövőben előttünk álló kihívásoknak következtében folyamatosan változni fog, annak érdekében, hogy alkalmazkodjon a kialakult helyzetekhez.

1.2.3. A civil-katonai együttműködés értéke és stratégiája a humanitárius válságkezelésben

Az EU elősegíti a civil és katonai szereplők közötti együttműködést vészhelyzetek során. A humanitárius civil-katonai koordináció (CMCoord) elengedhetetlen annak érdekében, hogy védelmezzék és előmozdítsák a humanitárius alapelveket, elkerüljék a civil és katonai kapacitások versenyét, minimalizálják az összeférhetetlenséget, és amikor szükséges, közösen kijelölt célokat kövessenek. A modern konfliktusok, természeti veszélyek és krízisek megváltozó jellege miatt a civil védelem, a humanitárius segítők és a katonai szereplők közötti párbeszéd és interakció egyre relevánsabbá válik. A civil-katonai koordináció létfontosságú a humanitárius segítségnyújtás és a katasztrófaelhárítás támogatásában. A civil-katonai interakció terjedelme és formája mindig a válság konkrét környezetétől függ. Egyedi esetek értékelése szükséges annak érdekében, hogy megvédjük a humanitárius teret és a segítségnyújtás független és semleges megítélését.

A koordinációs stratégiák két fő típusba sorolhatók:

- *Együttélést elősegítő stratégiák:* Ezek a stratégiák elsősorban a konfliktushelyzetekre jellemzőek, ahol katonai szereplők aktívan részt vesznek a harcban. Céljuk a konfliktusok megelőzése és az összeférhetetlenség minimalizálása.
- *Együttműködést elősegítő stratégiák:* Ezek a stratégiák inkább természeti katasztrófák vagy hasonló helyzetek esetén alkalmazandók. Itt az összpontosítás a különböző szereplők erőfeszítéseinek harmonizálására irányul annak érdekében, hogy hatékonyan segítsék a válságkezelést.

A civil-katonai koordináció (CMCoord) elengedhetetlen annak érdekében, hogy egyértelműen megőrizzük a civil és humanitárius segítők egyoldali, valamint a katonai szereplők másik oldali megkülönböztetését. A humanitárius segítségnyújtásnak a humanitárius alapelveknek megfelelően kell történnie, és el kell kerülni a segítségnyújtás ismétlését vagy feleslegességét. Bizonyos humanitárius vészhelyzetek és katasztrófaesemények csak olyan képességeket igényelnek, amelyek kizárólag a katonai közösség rendelkezésére állnak. Ilyen szolgáltatások közé tartozik a stratégiai légi és tengeri szállítás, orvosi támogatás és orvosi evakuáció, szakosított mérnöki képességek stb. A humanitárius és civil védelmi válaszadók csak utolsó lehetőségként kérhetik a katonai segítséget, amikor nincs elérhető civil vagy kereskedelmi lehetőség. Egyéb esetekben is katonai segítségre lehet szükség annak érdekében, hogy megfelelő biztonsági feltételeket teremtsenek a humanitárius munkások számára, hogy segítséget szállíthassanak és működhessenek összetett, bonyolult vészhelyzetekben.

2. A LOGISZTIKAI TÁMOGATÁS ÉRTELMEZÉSE CIVIL- ÉS KATONAI VONATKOZÁSBAN

Dolgozatom alapvetően a civil és a katonai logisztika alappilléreire épül, így fontosnak tartom magának a fogalomnak a definiálását mind a két oldalról. Emellett lényeges a különbségek és a hasonlóságok feltárása is, hiszen eltekintve attól, hogy két teljesen különböző rendszerről beszélünk, az általuk végzett logisztikai tevékenységekben jelentős mértékben vannak átfedések. Mindamellett az eltéréseknek is fontos szerepe van, hiszen ez alapozza meg a dolgozatom hipotézisét, miszerint a különbségek feltárásával bizonyítható, hogy azok hatással vannak a különböző feladatvégrehajtások hatékonyságára.

2.1. A polgári logisztika fogalma, jelentősége, területei célja és típusai

2.1.1. A civil logisztika általános definíciója

Ha logisztikai témával összefüggésben kezd el valaki tudományos munkákat olvasni, akkor egészen hamar szembetűnik, hogy a logisztikának számos, különféle meghatározásával is találkozhatunk. Talán a legtöbb helyen megemlített, többek között Szegedi Zoltán és Prezenszki József megfogalmazása szerint (Szegedi, Prezenszki, 2003) a legelfogadottabb definíció az Egyesül Államok Logisztikai Tanácsától (Council of Logistic Management⁴) származik, mely így hangzik: „*A logisztika alapanyagok, félkész és késztermékek, valamint a kapcsolódó információk származási helyről felhasználási helyre való hatásos és költséghatékony áramlásának tervezési, megvalósítási és irányítási folyamata, a vevői elvárásoknak történő megfelelés szándékával.*” Egyetértek ezzel a gondolattal, hiszen a definíció átfogó képet nyújt számunkra, hogy mi is az a logisztika, így kellőképpen értelmezhető is. Azonban mindenképp megemlítenék egyéb megfogalmazásokat is, annak érdekében, hogy teljes körű rálátást kapjunk a fogalomról.

Grosvenor Plowman (1964) szerint: A logisztika feladata nem más, minthogy megvalósítsa az anyagáramlás, a nyersanyagtárolás, a félkész termék helyváltogatás, a csomagolás, a késztermék raktározás, valamint a késztermék fogyasztóhoz való eljuttatásának optimális koordinációját.

---

⁴ Council of Logistic Management: Logisztikai Menedzsment Tanács,

*Hans-Christian Pfohl*⁵ (1972): A logisztika tartalmaz minden olyan tevékenységet, amellyel egy hálózatban mozgásokat és tárolásokat alakítanak ki, irányítanak és szabályoznak. Az együttes működés a hálózatban tárgyak és információk áramlását indítja meg úgy, hogy a teret és az időt minél eredményesebben hidalják át. (Réger, 2010),

*Dr. Knoll Imre professzor*⁶ szerint: a logisztika: „adott termelési és áruelosztási rendszerben, vagy a rendszerek közötti optimális és megfelelően programozott - vagyis szervezett termék áramlásával, irányításával és érték elemzésével kapcsolatos tevékenységek összessége.”

A szakirodalmak sokaságából feltüntetett néhány definíciót értelmezve elmondható, hogy a logisztikai többféle tevékenységek integrálásával foglalkozik (pl. mozgatás és tárolás), melyek az anyagáramlást, illetve az információk áramlását segíti elő a nyersanyagok lelőhelyétől egészen a végső felhasználásig, melynek a célja, hogy az áruellátás megfelelő szintű és költségű legyen. Lényegében a legszerteágazóbb tevékenységről beszélünk egy vállalat működésében, mely különböző funkciókat foglal magába.

Alapelvei a következők:

- felelősség elve
- biztosítás elve
- jogkör
- együttműködés
- koordináció
- elégségesség
- gazdaságosság
- rugalmasság
- áttekinthetőség

---

⁵ Hans-Christian Pfohl (1942-) német közgazdászprofesszor, a darmstadti egyetem Vállalatirányítás és Logisztika karának vezetője

⁶ A Magyar Logisztikai Egyesület tiszteletbeli Elnöke

2.1.2. A civil szférában működő logisztikai támogatás területei

Tovább vizsgálva a szakirodalmat a civil logisztika területeivel folytatnám, mely segít megérteni, milyen elemekből is áll össze. Tulajdonképpen négy fő területre oszthatjuk az alábbiak szerint:

- Ellátási
- Termelési
- Elosztási
- Inverz

Ellátási logisztika:

Az ellátási logisztika az egyik kulcsfontosságú területe a vállalatok működésének, amely a termelési és elosztási folyamatok alapjait képezi. Ez a logisztikai ágazat az ellátási lánc kezdeti szakaszára összpontosít, ahol a beszerzés, a raktározás és a szállítás területén játszik kiemelkedő szerepet. Az alapanyagok és alkatrészek beszerzését és kezelését foglalja magában, és a megfelelő beszállítók kiválasztását igényli. A hosszú távú partnerségek kialakítása és a beszállítókkal való hatékony kapcsolat fenntartása a minőségi ellátást és a folyamatos rendelkezésre állást célozza meg. A készletezés stratégiai szerepet játszik az ellátási láncban, hiszen hatással van a költségekre és a hatékonyságra. A megfelelő raktározási eljárások és készletszintek meghatározása kulcsfontosságú a folyamatos és költséghatékony ellátás biztosításához. A szállítás és szállítási stratégiák megtervezése arról szól, hogy miként lehet a leghatékonyabban eljuttatni az alapanyagokat és termékeket a kívánt helyre. A különböző szállítási módok és útvonalak megfelelő megválasztása alapvető az időzített és költséghatékony szállításhoz.

Az ellátási logisztika nem csak a fizikai folyamatokról szól, hanem a kapcsolatok fontosságát is, hiszen a hatékony kommunikáció és együttműködés segíti a problémák azonnali megoldását és az információk gyors cseréjét, amelyek kulcsfontosságúak az időzített és gördülékeny ellátáshoz. Az optimális ellátási lánc menedzselése lehetővé teszi a vállalatok számára, hogy versenyképesek maradjanak, a költségeiket minimalizálják, és kielégítsék a vevői igényeket. A fenntartható beszerzés és átlátható ellátási láncok előmozdítása egyre nagyobb szerepet kap az ellátási logisztika területén a fenntartható üzleti gyakorlatok elősegítésében.

Termelési logisztika:

A termelési logisztika a vállalati tevékenység középpontjában áll, ahol a gyártási folyamatok és a termékek előállítása dominál. Ennek a logisztikai területnek a fő szempontjai közé tartozik a raktárkezelés és készletezés, amelyek biztosítják, hogy mindig elegendő alapanyag álljon rendelkezésre a termeléshez. Emellett az ütemtervezés és a termelési kapacitás menedzsment is meghatározó, hiszen a gyártásnak pontosnak és hatékonyan időzítettnek kell lennie.

A termelési logisztika része a minőségellenőrzés és minőségmenedzsment, amely gondoskodik a gyártott termékek minőségének megfelelőségéről. Emellett modern technológiai fejlesztések és automatizáció is jelen vannak ezen a területen, amelyek szintén a termelés hatékonyságát és gyorsaságát segítik. A termelési logisztika emellett a költséghatékonyság és a hulladékcsökkentés terén is tevékenykedik. Hatékony raktárkezelés, ütemtervezés és minőségellenőrzés segít minimalizálni a költségeket és csökkenteni a veszteségeket.

A termelési logisztika elengedhetetlen ahhoz, hogy a vállalatok képesek legyenek gyorsan és hatékonyan reagálni a piaci igényekre, és megőrizni versenyképességüket, miközben megfelelnek a minőségi követelményeknek és a termelési kapacitásuknak. Az automatizáció és technológiai fejlesztések segítik a vállalatokat a gyártási folyamatok hatékonyabbá és gyorsabbá tételében, és hozzájárulnak a fenntartható gyártáshoz is.

Elosztási logisztika:

Az elosztási logisztika az ellátási lánc következő kulcsfontosságú része, amelynek központi szerepe van a termékek és szolgáltatások hatékony eljuttatásában a végfelhasználókhöz vagy kiskereskedőkhöz. Ez a logisztikai terület foglalkozik az áruk áramlásával a gyártástól kezdve a végcél felé. Az elosztási logisztika területén számos fontos tényezőt kell figyelembe venni, például a raktárkezelést, amely gondoskodik a termékek tárolásáról és hozzáférhetőségükről. Emellett szállítási stratégiákat kell kidolgozni, hogy a termékek optimális módon jussanak el a végfelhasználókhöz, és kapcsolatokat kell tartani a kiskereskedőkkel és vevőkkel a hatékony kiszállítás érdekében. Az elosztási logisztika azt is magában foglalja, hogy az áruk mozgását nyomon követik és ellenőrzik, hogy biztonságos és pontos legyen az eljuttatás. A kiszállítási hálózatok tervezése is fontos aspektusa ennek a területnek, amelyek meghatározzák az elosztási központok elhelyezkedését és a szállítási útvonalakat.

Az elosztási logisztika legfőbb célja, hogy a termékek és szolgáltatások minél hamarabb és eredményesen érkezzenek el a végfelhasználókhöz. Ez a folyamat a vállalati hatékonyság és a vevői elégedettség szempontjából meghatározó és fontos szerepet játszik a vállalatok versenyképességének fenntartásában. Az elosztási logisztika továbbá alkalmazkodik a modern

kihívásokhoz, mint például az online kiskereskedelem és a fenntartható szállítási gyakorlatok, hogy a termékek eljuttatása még produktívabb és természetesen környezetbarát legyen.

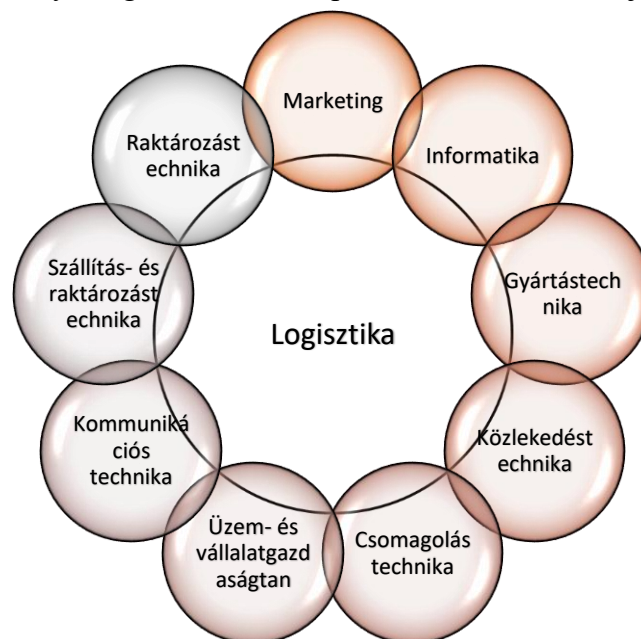
Inverz logisztika

Az inverz logisztika egy különleges terület, amelyben az áruk és anyagok útját követjük visszafelé a hagyományos áramlathoz képest. Ebben az esetben az irány a végfelhasználótól a gyártókhoz vagy vissza az ellátási lánc egy korábbi szakaszához irányul. Az inverz logisztika középpontjában az újrafeldolgozás, a visszavétel, a javítás és az újraforgalmazás áll. Az inverz logisztikában számos módja van az anyagok és termékek visszaszolgáltatásának és újrafelhasználásának. Például olyan termékek, amelyek már nem szolgálják eredeti céljukat, visszavonhatók, majd felújítva vagy átalakítva ismét a piacra kerülhetnek. Emellett az inverz logisztika magában foglalja a termékvisszavétel folyamatait és az anyagok újbóli hasznosítását.

Ez a logisztikai terület jelentős szerepet tölt be a fenntarthatóság területén, hiszen csökkenti a hulladékot és elősegíti az anyagok és termékek újrahasznosítását. Az inverz logisztika hozzájárulhat a környezeti fenntarthatósághoz, miközben pénzügyi előnyöket hoz a vállalatok számára. Az iparágaktól függően az inverz logisztika területe az elektronikai termékektől az autóiparig számos területen alkalmazható. Emellett szintén elősegíti az üzleti hálózatok átláthatóságát és hatékonyabb anyagkezelést biztosít az ellátási láncokban.

6. ábra: A logisztikai tevékenységek szakterületei

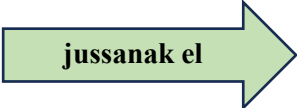
(Forrás: Prezenszki József: Logisztika I., Budapest, 2001, 26, 1.4 ábrája alapján)

A logisztikai tevékenységek célját természetesen megkülönböztethetjük minden egyes vállalat saját szemszögéből a saját képére formálva, azonban, ha csak önmagában a logisztikai tevékenységre koncentrálnunk akkor az úgynevezett 7M-elvet kell megvizsgálni. Lényegében ezeknek a feltételeknek kell megfelelnie a logisztikai tevékenységnek, ahhoz, hogy az sikeres legyen.

- a Megfelelő terméket,
- a Megfelelő minőségben és mennyiségben,
- a Megfelelő állapotban,
- a Megfelelő helyen,
- a Megfelelő időben,
- a Megfelelő felhasználónak,
- a Megfelelő költségek mellett kell rendelkezésre bocsátania

Noha a felsorolt célok vevőközpontú szemléletet sugallanak, mégis benne van az a tartalom, miszerint a folyamat legjobb megoldása a cél. Itt szintén bizonyítható a logisztikai tevékenységek komplexitása, szerteágazó jellege, hiszen az adott folyamattól vagy terméktől függően ez változhat. Éppen ezért sokunk számára ismert az úgynevezett 9M-elv is mely az előző célokat az alábbiak szerint egészíti ki:

• a Megfelelő információ		• a Megfelelő mennyiségben
• a Megfelelő anyag		• a Megfelelő minőségben
• a Megfelelő energia		• a Megfelelő időpontban
• a Megfelelő személyek,		• a Megfelelő helyre
		• a Megfelelő költséggel

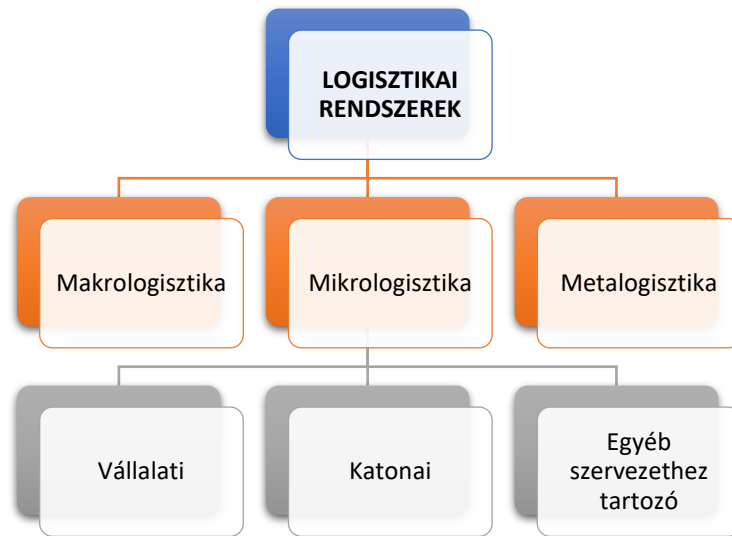
2.1.3. A logisztikai rendszerek elhelyezkedése a civil szektorban

Szükséges áttekinteni a logisztika különböző szintjeit annak érdekében, hogy dolgozatom következő fejezetéhez tartozó információkat megfelelően tudjuk elhelyezni a rendszerben.

Földes Péter tanulmányát (Földes, 2006) vettem alapul, mely szerint a logisztika három szintre osztható, mely további szintekre, aspektusokra bontható.

7. ábra: Logisztikai rendszerek

(Forrás: Saját szerkesztés Földesi Péter *Logisztika I-II.*, 2006, 14, 1.1. ábrája alapján)

A *metalogisztika* tulajdonképpen globális terjedelmű, világgazdasághoz köthető logisztikai területet, folyamatot foglalja magába. Komplex irányítási rendszerek alapjául szolgál.

A *makrologisztika* a szélesebb körű, regionális vagy országos logisztikai tevékenységekre összpontosít. Az ellátási láncok szintjén működik és törekszik biztosítani a hatékony áruk, információk és erőforrások áramlását a kiindulási pontoktól a célállomásokig egy adott régióban vagy országban. A makrologisztika több szereplőt is érint, ideértve a vevőket, cégeket, logisztikai szolgáltatókat és a kormányzati szerveket, illetve magát a katonai logisztikát is, melyet a későbbiekben közelebbről is megvizsgálunk. Az ezen a szinten történő szervezés célja, hogy optimalizálja az ellátási láncokat, minimalizálja a költségeket és biztosítsa a hatékony erőforrásfelhasználást. Fontos, hogy a makrologisztika ne csak egy vállalat belső folyamatait nézze, hanem a szélesebb környezetet is figyelembe vegye.

A *mikrologisztika* a vállalatok belső folyamataira és azok részleteire fókuszál. Célja a lehető leghatékonyabb és leggazdaságosabb módon szervezni és kezelni a vállalati logisztikai tevékenységeket. A mikrologisztika tehát a vállalat belső logisztikájával foglalkozik, és részletesen vizsgálja az anyagok, az információk és az erőforrások mozgását az üzemi területen. Ez magában foglalja a termelési folyamatokat, a raktározást, az anyagmozgatást, az eszközközelést és az egyéb belső logisztikai szempontokat. A mikrologisztika célja, hogy maximalizálja a hatékonyságot, minimalizálja a költségeket és optimalizálja az erőforrások felhasználását a vállalati környezetben.

2.2. A katonai logisztika definíciója, rendszerben elhelyezkedő szerepe és felépítése

2.2.1. A katonai logisztika kialakulása

A logisztikai témájú tudományos munkák vizsgálata során sok esetben találkozhatunk talán az egyik legrégebbi írásos meghatározással, melyből a legtöbb kutatói munka kiindul. Ez nem más, mint VI. (Bölcs) Leó (886-911) bizánci császár megfogalmazása a Háború művészetének összefoglaló magyarázata című művéből: „A logisztika dolga, hogy a hadsereget zsolddal ellássa, a feladatnak megfelelően felfegyverezze és elossa, védelmi és harci eszközökkel felszerelje, a hadművelet minden igénye szerint időben és jól”.

Alapvetően a tudományos munkák és kutatások nagy része azt állapítja meg, hogy a logisztika teljes mértékben a katonai logisztika nyomán fejlődött ki. Egy fegyveres konfliktus során a logisztikai tevékenység az egyik legmeghatározóbb tényező a háború kimenetelére szempontjából. A következő két idézetből is egyértelmű, hogy a katonai oldalról, milyen jelentőséggel bír.

„Nem tudom, mi a logisztika, de az ördögbe is, biztosan nagy szükségem lenne rá!”
(Ötcsillagos amerikai tábornok a Kambodzsai háborúban)

„Amint sikerült a fő célt meghatározni, a legfontosabb dolog a logisztika.”
(Schwarzkopf tábornok (1996), BBC tel.)

Úgy gondolom, hogy a Magyar Honvédség NATO tagállamként, a szervezet által kiadott definíciót fogadja el leginkább, mely így hangzik: *„A katonai logisztika a haderő mozgatásának és fenntartásának tervezésével és végrehajtásával foglalkozó tudomány. Legszélesebb értelmezésben az alábbi területekre terjed ki:*

- *tervezés, fejlesztés, beszerzés, raktározás, szállítás, elosztás, fenntartás-karbantartás, kiürítés, és az anyagok (legtágabb értelemben: eszközök, gépjárművek, fegyverek, lőszer, üzemanyagok stb.) kiosztása*
- *személyszállítás,*
- *létesítmények vásárlása, építése, karbantartása, működtetése, elosztása,*
- *szolgáltatások beszerzése vagy nyújtása,*
- *orvosi, egészségügyi szolgáltatás biztosítása.”* (NATO Logisztikai Kézikönyv, Magyar Honvédség, Budapest, 1998, 335)

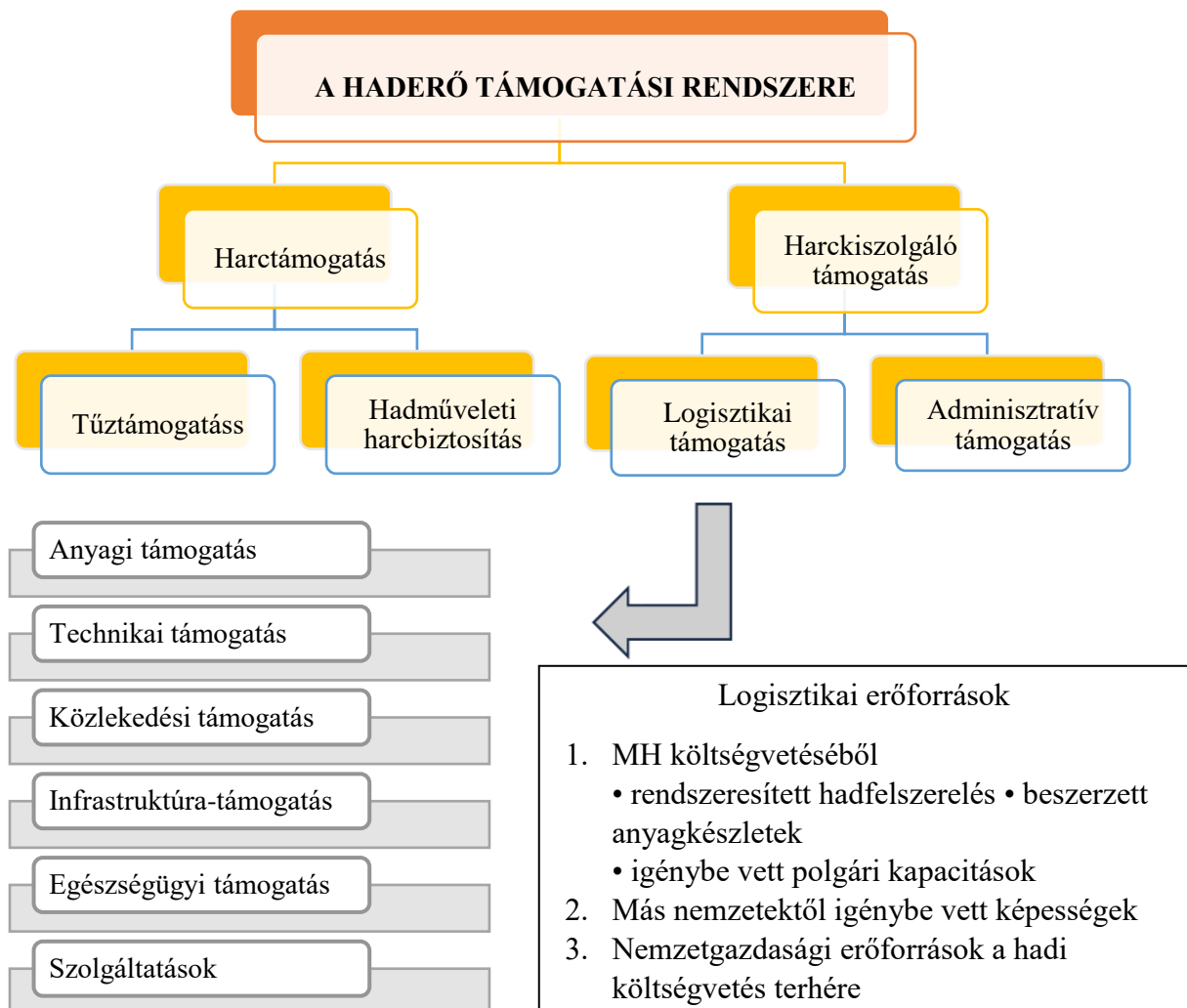
2.2.2. A haderő támogatási rendszere

A Magyar Honvédség támogatási rendszerében helyezkedik el a logisztikai támogatás, mely rendeltetése szerint az alábbi ábrában jelölt helyet tölti be.

Megkülönböztetünk harcoló erőket, harc harctámogató erőket, valamint harci kiszolgáló és támogató erőket. A harcoló erők végzik az ellenséggel történő közvetlen harcérintkezést (ilyenek lehetnek a lövész, harcokocsizó és különleges műveleti erők). A harctámogató erők olyan tevékenységet folytatnak, mellyel a harcot támogatják, azonban a közvetlen érintkezésben nem vesznek részt (ilyenek lehetnek a tüzér, a légvédelmi, valamint műszaki egységek, civil-katonai együttműködéssel foglalkozó egységek stb.) A harci kiszolgáló és támogató erők közé pedig az ellátással, logisztikai biztosítással, valamint egészségügyi ellátással foglalkozó szakcsapatok tartoznak.

8. ábra: A haderő támogatási rendszere

(Forrás: Szászi Gábor *Logisztika a közszolgálatban*, 2018, 168, 1. ábra)

A katonai logisztikai biztosítás békében, béketámogató műveletek során, válságkezelés során és háborúban egyaránt szükséges, hogy biztosítsa a megfelelő támogatást. Ez térben és időben is átfogja a Magyar Honvédség haderőnemeinek, fegyvernemeinek és szakcsapatának valamennyi feladatát.

2.2.3. A katonai logisztika alapelvei

Korábbi fejezetemben bemutattam a civil logisztika alapelveit, mely után fontosnak tartom a katonai logisztika alapelveit is áttekinteni, hogy lássuk vannak átfedések, azonban az alapvető módszerekben történő eltérést a specifikumokhoz igazodó alapelvek bizonyítják.

- a műveletek elsődlegessége
- egyszerűség
- rugalmasság
- gazdaságosság
- rendelkezésre állás
- fenntarthatóság
- túlélőképesség
- felelősség

2.2.4. A logisztikai támogatás funkcionális területei

A katonai logisztikai egyik alapvető követelménye, hogy a szakirányú támogatási feladatok hatékonyan és gazdaságosan legyenek végrehajtva, szem előtt tartva a katonai művelet sikerességét. A logisztikai biztosítási feladatokhoz köthető erőfelfejtésnek összhangban kell lennie a harcoló és harcot támogató csapatok erőfelfejtésével. Jelentős szerepet játszik a szükségletek számvetése és annak a megfelelő helyen és megfelelő időben történő biztosítása, melynek minden körülményhez alkalmazkodnia kell. A katonailogisztikai támogatást az alábbi funkcionális területekre oszthatjuk (Lakatos, 2018):

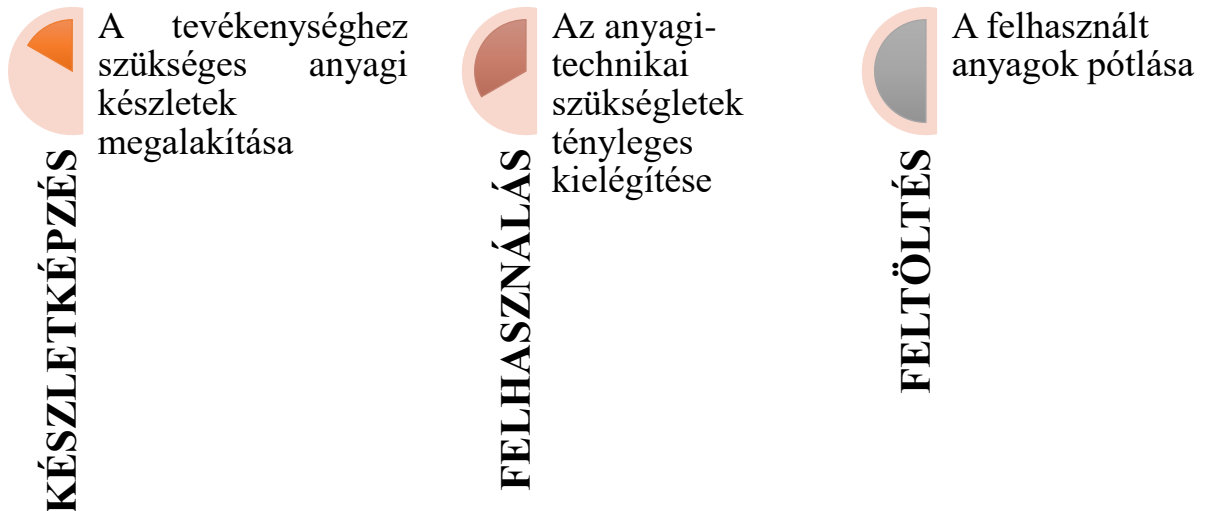
- ellátás
- üzemben tartás
- mozgatás-szállítás
- infrastruktúra
- logisztikai gazdálkodás

Az ellátás

Mindazon tevékenységek, rendszabályok és folyamatok összessége, melyek biztosítják, hogy a tevékenységéhez szükséges eszközök, anyagok és szolgáltatások a kellő időben, helyen, a szükséges mennyiségben, minőségben és formában rendelkezésre álljanak. Az ellátás elemei:

9. ábra: Katonai logisztika ellátás elemei (Forrás: Saját szerkesztés)

A katonai logisztikai ellátás területén kétféleképpen valósulhat meg a támogatás. A normán alapuló, valamint az igényeken alapuló ellátás alapján. Ezt a két típust a civil logisztikai területen alkalmazott „Push” és „Pull” rendszerrel tudjuk azonosítani. A normán alapuló ellátás minden szakterület vonatkozásában létezik, valamint a műveletek során alkalmazott úgynevezett napi ellátmány (DOS) Day of supply. Az igényeken alapuló ellátásnak szintén nagy jelentősége van a katonai műveletek során, hiszen a tényleges utánpótlás a csapatoknál bekövetkezett tényleges hiányok pótlására irányul.

Az üzemben tartás:

Az üzemben tartás a haditechnikai eszközökre irányuló üzemfenntartási tevékenységek együttese. Célja az előírt technikai hadrafoghatóságának fenntartása, az alap- és különleges jogrend időszakában a katonai műveletek előkészítéséhez és végrehajtásához szükséges technikai eszközök meghatározott hadrafoghatósági szintjének fenntartása. Különböző elemzéseket foglal magába az igénybevételi mutatók, valamint az üzemeltetési körülmények alapján.

Feladatai közé tartozik többek között:

- technikai kiszolgálás
- javítás, karbantartás, helyreállítás
- igénybevételnek megfelelő felkészítés
- felhasználás tervezése, utánpótlás biztosítása

Az üzemben tartás egyrészt biztosítja a folyamatos hadrafoghatóságot, másrészt fokozza a haditechnikai eszközök alkalmasságát különleges körülmények közötti üzemelésre, illetve sajátos feladatuk végrehajtására

Mozgatás, szállítás

A mozgatás, szállítás a logisztikai támogatás egyik funkcionális eleme, amelynek keretében a csapatok, haditechnikai eszközök és anyagok mozgatásának és szállításának tervezése, szervezése és végrehajtása valósul meg. A katonai szervezet a civil szektorral együttműködve hajtja végre a mozgatással és a szállítással kapcsolatos tevékenységeket (felvonulási, átcsoportosítási, utánpótlási, hátraszállítási és az erők visszavonási – kivonási). Ezeket a feladatokat országon belül, valamint országon kívül, nemzetközi környezetben is ellátják. A mozgatás és a szállítás magában foglalja:

- a katonai célú felhasználásra tervezett közlekedési hálózat igénybevételének tervezési és szervezési feladatait
- a katonai mozgások és szállítások tervezését, szervezését
- a szállító, rakodó, forgalomszabályzó, szállítmánykísérő erők és eszközök felkészítését, alkalmazásuk megtervezését
- a végrehajtás irányítását, koordinálását, szabályozását, felügyeletét

Logisztikai gazdálkodás

A logisztikai gazdálkodás, mint funkcionális terület a logisztikai támogatás végrehajtásához szükséges erőforrások tervezését és a biztosított erőforrások célirányos, tervszerű, költséghatékony és elszámoltatható felhasználását jelenti. A logisztikai gazdálkodás célja hosszútávú, mely alapján az erőforrások és rendelkezésre álló költségvetési előirányzatok biztosítani tudják a honvédelmi feladatok ellátását a gazdaságosság és a hatékonyság figyelembevételével.

A funkcionális területekhez kapcsolódóan az alábbi ágazati rendszer alapján működik a logisztikai támogatás a Magyar Honvédségben:

10. ábra: Katonai logisztika ágazati rendszere

(Forrás: Saját szerkesztés Lakatos Péter *A logisztikai alapjai és közszolgálati kapcsolódásai, aspektusai*, 2018. alapján)

Hadtáp támogatás <ul style="list-style-type: none">
• anyagi, ellátási, üzemfenntartási, szolgáltatási, gazdálkodási funkciókat végzi, szükségletek tervezése, készletezése, lépcsőzése, felhasználáshoz történő előkészítése, feldolgozása, elosztása, felhasználó részére történő kiszállítása (kiadása), a felhasználás szabályozása, felhasználása, a felhasznált készletek pótlása
Haditechnikai támogatás <ul style="list-style-type: none">
• páncélos- és gépjárműtechnikai, fegyverzeti, elektronikai, repülő-műszaki technikai, műszaki, vegyvédelmi, mérésügyi szaktechnikai eszközzel, szakanyaggal, fenntartási anyaggal történő biztosítása, a technikai eszközökkel kapcsolatos tevékenységek
Közlekedési támogatás <ul style="list-style-type: none">
• katonai szervezetek, technikai eszközök és anyagok mozgatásának és szállításának tervezése, szervezése és végrehajtása
• kijelölés, felkészítés, üzemeltetés, technikai oltalmazás, helyreállítás
Katonai elhelyezési és infrastrukturális támogatás <ul style="list-style-type: none">
• munkahelyi, pihenő- és szakjavító épületeinek kialakítására, az energiaellátás és a közműszolgáltatások szakanyaggal és fenntartási anyaggal történő biztosítására, az épületek és az infrastrukturális hálózatok karbantartása, karbahelyezése

2.3. Civil és katonai logisztika összehasonlítása

A civil és katonai logisztika komplex területek, melyek hasonlóságokat és különbségeket mutatnak az anyagok, erőforrások, és információk hatékony kezelése és mozgatása terén. Az alábbiakban részletesebben bemutatom a két terület közötti szakterületi összefüggéseket és disszimilitásokat.

2.3.1. Hasonlóságok:

- Anyagmozgatás és raktározás: Mind a civil, mind a katonai logisztika alapvető célja az anyagmozgatás és raktározás folyamatainak megszervezése és optimalizálása. Az anyagok és erőforrások hatékony elosztása és tárolása kulcsfontosságú a két területen.
- Készletezés: Mindkét terület igényli a készletezési stratégiákat az állandó ellátás fenntartásához, minimalizálva az anyagihiányt és a rendszer leállását. A készletek szintjének és mozgásának hatékony kezelése közös cél a civil és a katonai logisztikában.
- Szállítás és szállítási tervezés: A szállítás folyamata, valamint a szállítási tervezés a civil és katonai logisztikában is alapvető komponensek. Mindkét terület célja az optimális

szállítási útvonalak és módszerek kialakítása, az idő és erőforrások hatékonyabb felhasználása érdekében.

- Technológiai fejlesztések: Az informatikai rendszerek és a technológiai fejlesztések folyamatosan növekvő szerepet töltenek be mind a civil, mind a katonai logisztikában. Az automatizáció, a telematika és az adatelemzés terjedése javítja a hatékonyságot és az információáramlást.

2.3.2. Különbségek:

- Cél és környezet: A civil logisztika elsősorban a gazdasági célkitűzéseket szolgálja, míg a katonai logisztika fő célja a nemzetbiztonság és a hadműveletek támogatása. A katonai logisztika kiemelt jelentőségű azáltal, hogy kritikus tényezője a konfliktusok során és a katonai műveletekben.
- Rugalmasság: A katonai logisztika magasabb szintű rugalmasságot igényel, mivel a műveletek gyakran dinamikus környezetben zajlanak, és gyors reagálást követelnek meg. A civil logisztika általában stabilabb és előre tervezhetőbb környezetben működik.
- Biztonság és titoktartás: A katonai logisztika szigorúbb biztonsági követelményeknek felel meg, mivel az érzékeny információk és eszközök szorosan kapcsolódnak hozzá. A katonai logisztikai folyamatok gyakran magasabb szintű titoktartást és védelmet igényelnek.
- Rendelkezésre állás és fenntartás: A katonai logisztika gyakran olyan területeken működik, ahol korlátozott erőforrások és infrastruktúra áll rendelkezésre, így magas szintű önellátást és fenntartást igényel. Ezzel szemben a civil logisztika általában a gazdasági környezet előnyeiből táplálkozik.
- Kényszerűség és prioritás: A katonai logisztika gyakran kényszerűségek és prioritások miatt működik és a sürgős, stratégiai szükségletek szabják meg a teendőket. A civil logisztika viszont általában a piaci keresletre és a vállalati döntésekre épül.

Ezen összehasonlítás alapján nyilvánvaló, hogy a civil és katonai logisztika bár számos közös elemből épül fel, jelentős különbségek mutatkoznak a célokban, a környezetben és a prioritásokban, amelyek határozzák meg a logisztikai folyamatok és rendszerek kialakítását és működését.

3. A VILÁGOT ELSŐPRÓ JÁRVÁNY, ISMERTEBB NEVÉN COVID-19

Dolgozatomban a célitűzéseket alapul véve, esettanulmányokon - ebben az esetben szakmai feladatvégrehajtásokon - keresztül igyekszem elemezni a civil, illetve a katonai logisztika közötti kapcsolódási pontokat, lehetőségeket, melyhez szükségesnek tartom megvizsgálni az esettanulmány alapjául szolgáló COVID-19 járványt.

3.1. A világjárvány kialakulásának körülményei

Pár évvel ezelőtt még senki sem gondolta volna, hogy egyik napról a másikra egy olyan fertőző vírus indul el a világ egy pontján, mely rohamos léptekben kezd el kibontakozni és futótűzként terjed országról országra, mely egy világjárvánnyá nővi ki magát pár hónap leforgása alatt. 2019. év végén a kínai Vuhanban új koronavírus jelent meg, mely homológ rekombináció útján képessé vált az emberek megfertőzésére, miközben eredetileg csak állatokat megfertőző vírus volt. Jelenleg SARS-CoV-2 (severe acute respiratory syndrome coronavirus 2) néven ismerjük, mely később a COVID-19 elnevezését kapta, és az Egészségügyi Világszervezet (a továbbiakban: WHO) 2020. március 11-én világjárvánnyá minősítette. Már ekkor, tehát pár hónappal a megjelenését követően, 114 országban jelen volt a vírus, ami miatt több ezer ember került kórházba és körülbelül 4000 ember halálát okozta (Szerencsi, 2021). A WHO kezdeményezéseket indított az érintett országok felé, hogy tegyenek azonnali sürgős és akár agresszív lépéseket annak érdekében, hogy időben meg tudják fékezni a vírus terjedését, azonban látható volt, hogy egyes országok kapacitáshiánnyal, egyes országok forráshiánnyal küszködnek, egyes országok pedig az elszántság hiányával küszködnek. A szervezet már ekkor felhívta minden ország figyelmét, hogy tisztában kell lenni a drasztikus intézkedések következményével, hiszen súlyos károkat okoznak a társadalomnak és a gazdaságnak is egyaránt, azonban az ország saját felelőssége, hogy megtalálja azt az egyensúlyt az egészség védelme, a gazdasági és társadalmi nehézségek minimalizálása és az emberi jogok tiszteletben tartása között. Mivel nem csak egy közegészségügyi válság alakult ki, hanem egy olyan krízishelyzet, mely minden ágazatot érintett, így a járvány okozta hatások minimalizálására, az emberi életek megmentésére való tekintettel minden ágazati szereplőnek részt kellett vennie, vagy hozzá kellett járulnia a válság kezelésébe.

A COVID-19 óriási léptekben terjeszkedett, mely több millió ember életét veszélyeztette és a vírus terjeszkedésének megállításának érdekében hozott intézkedések olyan

hatást gyakoroltak a társadalomra és a gazdaságra, hogy a világ számos pontján humanitárius válsághelyzet alakult ki és olyan kihívások elé állított bennünket, mellyel még soha nem kellett szembenéznünk.

3.2. A koronavírus Magyarországot érintő áttekintése

Magyarország vonatkozásában 2020. márciusáig nem találkozhattunk az új típusú koronavírussal, azonban a korábban említett felhívások eredményeképp a Kormány már év elején létrehozta a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzset⁷ melynek feladata a külföldön terjedő koronavírus-járvány folyamatos elemzése és értékelése, a fertőzés megjelenésének kiszűrése és lokalizálása, egészségügyi intézkedések hatékony szervezése, valamint az állami szervek tevékenységének összehangolása Magyarország polgárainak védelme érdekében.

Ezt követően a vírus hazánkat is elérte, így 2020. márciusában már Magyarországon is megjelentek az első hivatalosan regisztrált koronavírussal megfertőzött egyének. A Kormány további intézkedések bevezetésére kényszerült, melynek következtében 2020. március 11-én a 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelettel⁸ az ország teljes területére veszélyhelyzetet hirdetett ki. Ezen a ponton kapcsolódik be a válsághelyzet reagálásába a Magyar Honvédség, mellyel a járvány elleni védekezéssel kapcsolatos feladatokat kell végrehajtania. (Stadler, 2021).

3.3. A Magyar Honvédség szerepvállalása a járványügyi feladatok végrehajtásában

Világszerte több mint száz állam területén valamilyen rendkívüli állapot bevezetésére került sor, mellyel nem csak hazánkban kerültek alkalmazásra honvédelmi szervek. A többi országhoz hasonlóan a magyar államnak is szembesülnie kellett azzal a ténnyel, hogy az alapfunkciók fenntartása, az oktatás, a hírközlés vagy a lakosság ellátási rendszerének működtetése, valamint az egészségügyi rendszer üzemeltetése igen komoly problémákba ütközik, mellyel nagy valószínűséggel képtelenség megküzdeni anélkül, hogy a honvédelmi szervek bevonásra kerüljenek és közös együttműködés kiépítésével segítség közigazgatási szféra feladatainak ellátását. Fontos kiemelni ezt a lépést, hiszen ezen a ponton kötődik össze, amit korábbi fejezetemben megalapoztam, miszerint egy állam a saját hatáskörében már nem képes kezelni a humanitárius válsághelyzetet, akkor szigorított intézkedéseivel, vagy külső

---

⁷ 1012/2020 (I.31) Korm. határozat a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról (Hatálytalan)

⁸ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről (Hatálytalan: 2020.06.18-tól)

forrásból származó segítségnyújtással tud válaszlelééseket tenni. Ebben az esetben a katonai erők bevonásához szükséges volt egy törvényi felhatalmazásra, hiszen a Magyar Honvédség alapvető feladatrendszerét tekintve békeidőben - másnéven normál jogrend idején - nem igénybevehető az állam belső (civil) közigazgatási feladatok ellátására (Farkas, 2017; Hoffman – Kádár 2021). Innentől kezdve pedig megkezdődött a civil-katonai együttműködés a COVID-19-el összefüggésben, mely során a logisztikai ellátás kiemelkedően fontos volt a lakosság mindennapi életében, valamint a gazdasági problémák kezelésében.

A Magyar Honvédség alaprendeltetése szerinti feladatainak ellátása mellett, a koronavírus járványhoz kapcsolódó feladatok ellátását is végre kellett hajtania (B. Müller, 2020). Noha az alaprendeltetésű feladatok közé tartozik a katasztrófavédelemmel összefüggő feladatok végrehajtásában való közreműködés⁹ is, mely az Alaptörvényben is szerepel, ezen kívül szükséges volt egyéb feladatokat is meghatározni. Ennek érdekében született a Magyar Honvédség járványügyi készséggel kapcsolatos feladatokban történő közreműködéséről szóló 410/2020. (VIII. 30.) Kormány rendelet¹⁰ melyben az alábbi feladatok kerültek rögzítésre:

- egyes létesítmények fertőtlenítése
- határellenőrzési és határvédelmi feladatok ellátása
- tranzitáthaladással összefüggő kíséresi feladatok ellátása
- őrzés-védelmi feladatok ellátása

A felsorolt feladatkörök mellett számos területen nyújtottak segítséget a katonák mind a civil szervezeteknek és vállalatoknak, mind a lakosság részére közvetlenül. Ezen feladatok ellátása során minden esetben szükség volt a logisztikai tevékenységek összességére. Korábbi fejezetemben összehasonlításra került a civil, illetve a katonai logisztika, mely rámutat arra, hogy mindkét fél rendelkezik negatív jellemzőkkel és ezáltal nehézségekkel, emellett viszont a szintén eltérő pozitív irányú képességeik erősítik tevékenységüket. Egy humanitárius válsághelyzetnél, amikor a kormány segítségre szorul annak érdekében, hogy védje a lakosságot, a civil-katonai logisztika előtérbe kerül és egymás tevékenységeinek segítségével, valamint azok kiegészítésével, támogatásával képes elérni azt, ami külön-külön egyik oldalról sem működne.

---

⁹ Alaptörvény 45. cikk (3) pontja alapján

¹⁰ 410/2020. (VIII.30.) Korm. rendelet a Magyar Honvédség járványügyi készséggel kapcsolatos feladatokban történő közreműködéséről (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000410.kor> Letöltve:2023.09.08.)

Az egyes feladatok elemzésével igyekszem bizonyítani a hipotézisemet, mely szerint a civil-katonai rendszerek logisztikai tevékenységei közötti jelentős eltérések nagymértékben befolyásolják a végrehajtás minőségét és hatékonyságát.

4. A CIVIL-KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS LOGISZTIKAI TEVÉKENYSÉGE A COVID-19 JÁRVÁNY IDEJÉN

A kutatási módszerem és a vizsgálathoz használt anyagok a téma feldolgozásával kapcsolatban az általános analízis, szintézis és adaptációs vizsgálati módszer, valamint legnagyobb mértékben a személyes gyakorlati tapasztalataim alkalmazása során nyert adatok és információk felhasználása. Emellett szakértőkkel és szakmai tapasztalattal rendelkező munkatársakkal történő konzultációkat alkalmaztam és használtam fel. Hivatásos katonatisztként a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj állományában teljesíték szolgálatot és mint logisztikai részlegvezető tervezem, szervezem és irányítom a zászlóalj logisztikai és ellátási rendszerét. A COVID-19 idején a zászlóalj is bevonásra került a különböző feladatok ellátásába. A külföldi szolgálatteljesítem során nyert konkrét információkat és adatokat ugyan nem tudom felhasználni a dolgozatomban, azonban a beosztásban eltöltött idő alatt a szellemiség és a civil-katonai kapcsolatokhoz köthető feladatvégrehajtások során megszerzett tudásomat bele tudom építeni a vizsgálatba.

Vizsgálatommal a dolgozatom elején felsorolt célkitűzések és hipotézisek szakmai alátámasztása a cél, melynek eredményét a vizsgált feladat elemzése után állapítom meg, későbbi fejezetemben pedig összegzem azokat, végül az eredménytől függően javaslatokat is teszek. Az elemzéssel a várható eredmény tulajdonképpen a két egymástól lényeges eltérésekkel rendelkező szféra közötti együttműködés során felmerülő problémák okának feltárása, melyet a későbbiekben, további fejlesztések, oktatások, kiképzések, gyakorlatok útján fejleszteni tudunk kimondottan a humanitárius válsághelyzetek alkalmával, hiszen ahogy a múltban és a jelenben, úgy a jövőben is kiemelten fontos szerepet fog kapni ez a terület.

4.1. Intézmények fertőtlenítésének feladata

A COVID-19 járvány egyik jellemző tulajdonsága, hogy elsősorban az idős és/vagy krónikus betegségekkel küzdő emberek szervezetét támadja. Ennek következtében az idősothonokban élő közösségek különösen veszélyeztetettek voltak a pandémia idején. Az országos tisztifőorvos 2020. március 12-én rendelte el az idős korosztályok számára fenntartott szociális intézmények fertőtlenítését, melynek eredményeképp 2020. április 12-re a Fővárosi Önkormányzat fenntartásában működő Pesti úti Idősek Otthonában teljes területet átfogó fertőtlenítést rendeltek el, hiszen számos beteget kellett azonnal kórházba szállítani és sürgősségi ellátásban részesíteni. A speciális feladatellátás egyértelműen a katonák részére

került meghatározásra, hiszen a szükséges védőfelszerelésekkel és eszközökkel rendelkeznek, melynek szállítását is képes biztosítani, valamint a feladatellátáshoz szükséges szakmai kompetenciákkal is szükséges, hogy rendelkezzenek. A 25 fős speciálisan képzett katona a DS-5, DS-10 és DS-12 mentesítő eszközökkel dolgozott, amelyekhez Hypo oldatot, Virkon S port, Virocidot, BX-60 melegkőd képző anyagot és MOL Hygi Flow anyagot használt.

Mivel a járvány egyre több ember életét veszélyeztette, így egyre több szociális intézmény lett érintett a fertőtlenítésben. Az ország több pontján a kijelölt katonai szervezeteknél létre kellett hozni egy-egy fertőtlenítő csoportot, részükre speciális kiképzést tartani az eszközök használatáról és a művelet elvégzéséről, valamint az alakulatoknak rendelkeznie kellett a meghatározott eszközökkel, melyeknek a biztonságos, előírásoknak megfelelő tárolását biztosítani kellett a laktanya területén. Így tett az MH Pápa Bázisrepülőtér¹¹ is, melynek a személyi állományából kijelölt katonák Balatonfüzfőn a Tamasz Idősek Otthonában hajtották végre a fertőtlenítést, mintegy 4500 m²-es területen. A fertőtlenítést megelőzően szükség volt arra, hogy a civil intézmény képviselői felvegyék a kapcsolatot a kijelölt katonai szervezettel és közös együttműködéssel, végrehajtsák a feladatot. Ehhez szakszerű és pontos tervezésre, valamint együttműködésre volt szükség, hiszen a fertőtlenítés ideje alatt 170 fő részére kellett ideiglenes elhelyezést biztosítani az épületen kívül, megteremteni a napi élethez szükséges ideiglenes feltételeket. A lakóközösség részére az otthon udvarán tudták biztosítani a szállást, melyet az MH BHK biztosított. Az elhelyezéshez szükséges sátrak és azok berendezéséhez szükséges anyagok felmérésre kerültek, mely után a logisztikai szakállomány tervezte, szervezte és koordinálta az anyagok és eszközök készletezését, rakodását, szállítását, valamint az ideiglenes tábor telepítését. A szállás biztosítása mellett szükséges volt ideiglenes jelleggel mobil illemhelyeket biztosítani a lakók számára, azonban ilyen jellegű képessége nincs a Magyar Honvédségnek. Minden esetben, bármilyen gyakorlatról, vagy kihelyezésről van szó a mobil illemhelyek külső civil cég részéről kerül telepítésre a megadott igényeket követően. Így ebben az esetben is az idősek otthonában kijelölt ügyintéző személy részéről vállalkozási szerződés alapján megrendelték a mobil illemhelyeket, melyek felállításra kerültek a megadott területen.

A koronavírus idején közel 1000 intézmény került fertőtlenítésre a magyar katonák által, ezzel segítve a polgári lakosságot. A feladatellátás példája kiválóan mutatja a katonai szerepvállalás

---

¹¹ Dolgozatom során a Magyar Honvédség szervezeteinek az akkori adott állapotnak megfelelő elnevezését használok, mely azóta különböző szervezeti változások következtében megváltozhatott, azonban a dolgozatom megírásában ez nem tölt be releváns szerepet.

jelentőségét, hiszen egyes logisztikai tevékenységeket csak a katonai logisztika képes biztosítani, hiszen a tábori körülmények között történő elhelyezés biztosítását rövid időn képes kiépíteni a szakállomány, ezzel támogatva az emberek alapvető szükségleteit. Azonban a civil szféra jelenléte is elengedhetetlen, mivel a katonai logisztikai biztosítás nem terjed ki minden területre. Mindez alátámasztja a hipotéziseimet, miszerint a civil- és a katonai logisztikai tevékenységek között jelentős eltérések vannak, melyek a feladat végrehajtásának hatékonyságát és minőségét befolyásolják. Emellett a logisztikai aspektusokat érintő kihívások és problémák között szerepel a kommunikációs, koordinációs, technológiai és erőforrásalapú tényezők összessége.

4.2. Magyarország létfontosságú vállalatai

Magyarország Kormányának döntése alapján létrehozásra került a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport¹², melynek vezetőjeként lett kijelölve Dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter 2020. március 13-án. A csoport feladata elsődlegesen az volt, hogy felmérje, melyek azok a létfontosságú állami és nem állami gazdasági szervezetek, melyek az ország működéséhez elengedhetetlenek. Ezt követően fel kellett készülni az esetleges teljes vagy részleges átvételre is, az ehhez szükséges előkészületeket meg kellett tenni. Azonban később kiemelték, hogy nem kerülnek átvételre a vállalatok, kizárólag támogató munkavégzés a cél. Az említett vállalatokat a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2021. CLXVI. törvény alapján határozták meg, mely az alábbi ágazatokat érintette:

11. ábra: Létfontosságú vállalatok ágazatai
(Forrás: Saját szerkesztés)

Magyarországon több száz olyan vállalat létezik, mely egy különleges jogrendi időben olyan infrastruktúrát működtet, melynél a Magyar Honvédség képes segítséget nyújtani. Pontos

¹² 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a20h1101.kor>

feladata a kijelölt vállalatok működésének elősegítése, a koordinációs tevékenységekkel, valamint a különböző szolgáltató- és gyártókapacitások, közlekedési, energetikai, gyógyszeripari cégek által végzett tevékenységek irányításában való közreműködés.

Ezzel egyidejűleg megalakultak a Honvédelmi Irányító Törzsek (HIT), akik az úgynevezett irányítócsoportok munkáját tartották kézben és jelentettek a végrehajtásról az Operatív Törzs felé. Az adott vállalat jellegétől és a szükséges segítség mértékétől függően kerültek megalakításra az említett irányítócsoportok, melyekben rendőrök és a katasztrófavédelemben szolgáló munkatársak is bevonásra kerültek. Ezáltal a feladatkör a fizikai biztonság megőrzésére, valamint a működőképesség fenntartására egyaránt kiterjedt, ezzel pedig az egész ország ellátásbiztonságáért voltak felelősök. A feladatra kijelölt állomány a különböző képzéseken, kiképzéseken szerezte meg azt a szakmai tudását, mellyel színvonalas és hatékony segítséget tudott nyújtani a vállalatok napi életében. Mindemellett elérhetővé váltak a Magyar Honvédség eszközei is, mellyel szükség szerint tudtak besegíteni a logisztikai, teher- és személyszállítási, ellátási, őrzés-védelmi vagy biztonsági feladatokba.

A legjellemzőbb ágazatú vállalatok a gyógyszeripar, az élelmiszeripar, az energetika és az infokommunikáció voltak. Ezek nagyrésze állami tulajdonú cégek, azonban előfordul néhány magánvállalat is, aki igényt tartott a katonák jelenlétére és segítségére.

4.2.1. Egészségügyi szektor támogatása

Elsődleges szerepet töltöttek be a kórházak, melyek vezetéséhez kórházparancsnokok kerültek kijelölésre különböző alakulatoktól. A katonák több hónapos vezénnyelssel kerültek kijelölésre egy-egy állami fenntartású kórház vezetősége mellé. Azért volt szükséges megtenni ezt a lépést, mert egy ilyen veszélyhelyzet kialakulásánál kiemelt fontosságú, hogy egységes vezetéssel működjenek az intézmények. a korábban említett HIT-nek voltak az koordinációs alárendeltségében, így vált lehetővé a központi irányítás az ország minden egyes pontján. Ezáltal az intézmények anyaggazdálkodása, anyagfelhasználása a megfelelő módon, egységes iránymutatásokkal, az előírásoknak megfelelő ellenőrzés mellett került végrehajtásra. A kijelölt kórházparancsnokok feladata volt továbbá, hogy intézkedjenek a szabályok betartására, mely a járvány ideje alatt kiemelet jelentőséggel bír, valamint felügyelni kellett az egészségügyi szakanyagok tarolását, mozgatását, felhasználását. Az ezzel kapcsolatos javaslatait, az egészségügyi intézmény vezetője köteles volt elfogadni és alkalmazni azt. A kórházparancsnok beérkező igények, kérések, észrevételek összegzését követően, felterjesztésre került az

országos kórház-főparancsnok részére, aki feldolgozta azt, majd továbbította az országos Operatív Törzsnek. A kórházparancsnokok döntési jogköre nem terjedt ki az egészségügyi szakmai kérdésekre, azokra kizárólagosan az egészségügyi intézmény megfelelő szakemberei voltak felhatalmazva.

Az egészségügyi intézményekben megvalósuló logisztikai támogatást fogom folyamat szerűen áttekinteni, így egy-egy ponton már bizonyítható is a civil-katonai együttműködés hatékonysága a feladatvégrehajtás során.

Elsőként a kórház beléptetési rendszerét említem, melyre a legnagyobb hangsúlyt kellett fektetni és kiemelt fegyelmet kellett fenntartani, ahhoz, hogy a meghatározott előírásokat, szabályokat mindenki betartsa. A Magyar Honvédség katonái a NATO és EU tagállamokban is használatos ROLE-1 típusú¹³ tábori sátorrendszert telepítettek, melynek kialakításában természetesen az egészségügyi szakállomány is részt vett. A sátorrendszer a betegek első lépcsőben történő fogadására, valamint különböző adminisztrációs feladatok végrehajtására, második lépcsőben a betegek előosztályozására volt alkalmas, mely lehetővé tette azt, hogy a lehető legrövidebb időn belül az egészségügyi ellátás szerinti legoptimálisabb helyre kerüljenek a fertőzött emberek. Mindeközben a sátorrendszerben adott volt a feltétel, hogy a megfelelő távolságokat be tudják tartani az emberek, emellett pedig az időjárási körülmények sem befolyásoló tényező a betegellátás szempontjából, hiszem a nagyobb erősségű szellőkéseknek is kiválóan ellenáll, valamint hűtő-fűtő berendezéssel is telepíthető, mely képes biztosítani a megfelelő feltételeket. Ez a katonai képesség már önmagában is jelentős mértékben hozzájárult a válsághelyzet kezeléséhez, hiszen a gyors reagálóképességgel rövid időn belül telepítésre kerültek a szükséges sátrak, melyben a civil egészségügyi szakemberek azonnal meg tudták kezdeni munkájukat.

Az egészségügyi intézmények óriási leterheltséggel működtek, minden erőforrásukat maximálisan kihasználták, így a kórházparancsnokok mellett a Magyar Honvédség további katonákat vezényelt a kórházakba különböző támogatói, illetve logisztikai tevékenységek végzésére. Az intézmények raktáraiban történő anyagtárolással, anyagmozgatással, anyagkezeléssel történő feladatok időben történő végrehajtása elengedhetetlen volt a betegellátás szempontjából, valamint nagy segítséget nyújtottak a gépjárműtechnikai eszközök is. A szállítási feladatok megfelelő módon történő tervezése és koordinálása lehetővé tette a

---

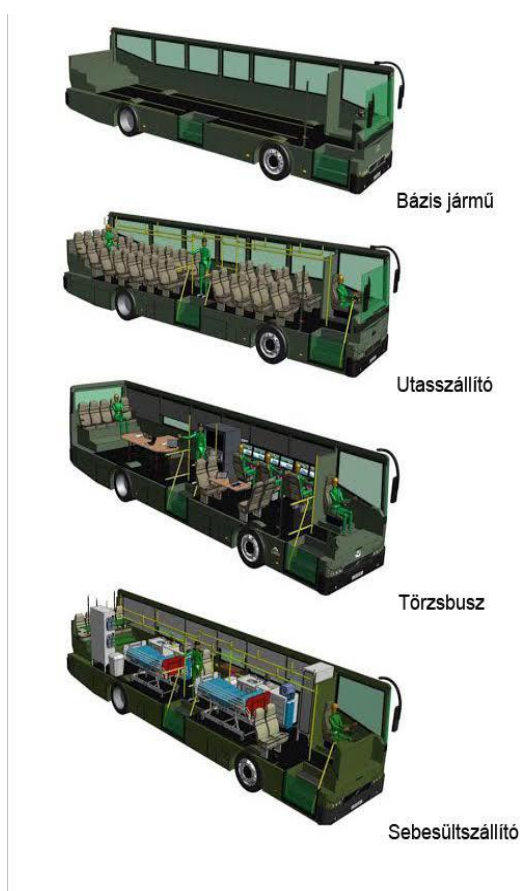
¹³ NATO Logisztikai Kézikönyv: alapján a ROLE-1 egészségügyi támogatás első szintje, ahol osztályozás (triage) történik, továbbá magába foglalja az elsősegélynyújtást, az újraélesztést, továbbá bizonyos mértékű állapotstabilizálást. (www.nato.int Letöltve:2023.07.04.)

hatékony és gyors átcsoportosításokat szervezetek, intézmények között, vagy adott esetben a betegekhez történő eljutást is. Kiemelt feladat volt a gyógyszer szállításhoz, valamint a védőoltásokkal kapcsolatos feladatellátás. Itt említeném meg és emelném ki a Magyar Honvéd oltóbuszait is, mely egy kiváló példája a speciális logisztikai biztosítás megvalósításának.

A honvédelmi fejlesztés, illetve a hadsereg modernizációjának céljából indított különböző beszerzések egyike volt a Volvo Aries típusú buszok hadrendbe vétele, mellyel a csapatmozgásokat tudjuk támogatni, mindamelllett, hogy a buszok speciális tulajdonsága a moduláris átalakíthatóság. A moduláris kialakítás azt jelenti ebben az esetben, hogy a feladatellátás jellegétől függően egy négy fős csoport néhány óra alatt képes átalakítani a buszt, mégpedig úgy, hogy berendezési tárgyak rögzítése gyorscsatlakozókkal lett megoldva egy sínes rendszeren. (HM Currus Zrt.)

Jelenleg három típusváltozatban létezik a katonai busz, melyek az számú ábrán láthatóak.

12. ábra Moduláris kialakítású katonai busz
(Forrás: HADITECHNIKA LIV. évf. – (2020/4))

A buszok a HM CURRUS Zrt. részéről kerültek kivitelezésre, valamint beszállításra. Egy 20 éve működő, 100% - os állami tulajdonú részvénytársaságról beszélünk, mely a Magyar Honvédség szárazföldi erőinek logisztikai támogatására jött létre. Széleskörű a vállalat működése és a tevékenysége is, így több oldalú támogatásról beszélhetünk. Tény, hogy ez a civil-katonai együttműködés folyamatos és nem csak különleges jogrendi időben kerül alkalmazásra, azonban jelentőség kulcsfontosságú a logisztikai támogatás során, adott esetben egy humanitárius válsághelyzetben is. A katonai személyszállító buszainak, oltóbuszá

történő átalakítása, óriási segítség volt a civil szféra részére, hiszen minél rövidebb idő alatt, minél több embernek szüksége volt arra, hogy megkaphassa a védőoltásokat, ezzel megfékezve a járvány terjedését és csökkentve a megbetegedések számát, azok súlyosságát. Az MH Modernizációs Intézet és az MH Egészségügyi Csoportfőnökség kezdett el dolgozni a buszok megvalósításán, melyet az MH Parancsnoksága támogatott.

Az oltóbuszok alkalmazhatóságát tekintve többfunkciós, hiszen a biztonságos tárolás és szállítás, majd az ellátás egy időben, egy helyen meg tud valósulni, mely konkrétan magába foglalja az orvosi eszközöket, az oltáshoz, valamint az adminisztrációs feladatokhoz szükséges anyagokat és természetesen a feladatot végrehajtó személyzetet is. A komplett felszerelés részét képezi egy felfújható, fűthető-hűthető adminisztrációs sátor, illetve egy aggregátor, mellyen teljes mértékben önálló lesz az oltóállomás, mindemellett pedig egy beépített gépezetnek köszönhetően a jármű fertőtlenítése is automatizáltan történik.

A lakosság nagyrésze vidéken kisebb településeken él és többen közülük nehezebben vagy egyáltalán nem képesek eljutni a városokba, emellett pedig az oda való eljutás is sok esetben gondot jelenthet. Ezeket a problémákat oldotta meg az oltóbusz, hiszen ezzel a mobil képességgel biztosítani tudta a lakosság vakcinával történő ellátását, ráadásul olyan reagálási és végrehajtási idővel, melyre adott esetben a civil szféra nem lett volna képes a logisztikai funkciók és képességek, valamint humán erőforrás hiányában.

Szintén az egészségügyi ágazat kapcsán említeném meg a Linde Gáz Magyarország Zrt-t. A Linde egy globális gázipari és mérnöki vállalat, mely az ipari, orvosi és különleges gázok és gázberendezések egyik vezető szerepet játszó vállalata, így Magyarországon is betölti ezt a szerepét. Ebből kifolyólag került be a létfontosságú vállalatok közé, melynek működéséhez szükség volt a Magyar Honvédség támogatására. A COVID-19 járvány idején az orvosi oxigén ellátásához kapcsolódó gyártási, szállítási és azokkal kapcsolatos szervezési tevékenységeket látták el a katonák. A válsághelyzet idején kulcsfontosságú szerepet kapott a civil-katonai kapcsolat gyakorlati megvalósulása, mely eredményeképp folyamatosan fenntartott információáramlás és koordináció zajlott a két fél között. A vállalat elvégezte a kiskunhalasi mobil járványügyi kórház teljes orvosi oxigén- és sűrített levegő gázhálózatának kivitelezését, mellyel az ellátási kapacitás nagyszámban növekedett. Mindemellett több egészségügyi intézmény vonatkozásában bővítésre került a medikai gázellátó infrastruktúra is. A Linde Gáz Magyarország Zrt. gyártással és forgalmazással kapcsolatos képzettsége és tapasztalata nagyban elősegítette a járványügyi támogatás hatékonyságát. Ez viszont mindenképp

háttértámogatást igényelt, mely a Magyar Honvédség volt képes biztosítani anyagaival, eszközeivel és szakállományával egyaránt. Ezzel a két szervezet közötti hatékony együttműködéssel lehetett elérni azt, hogy nem került veszélybe a polgári lakosság ellátása.

Az említett jelentős vállalatok mellett még számos területen bevetésre került a Magyar Honvédség állománya, mint például az Egri Vízmű, a Szolnoki Vízmű, vagy a Visontai Erőmű területén.

Összegezve a létfontosságú vállalatok és a katonai együttműködésen alapuló logisztikai tevékenységeket, szintén alátámasztható és bizonyítható a vizsgálattal, hogy a civil intézmények, illetve a katonai szervezetek önállóan nem képesek hatékonyan kezelni a humanitárius válsághelyzet idején felmerült problémákat. Ez ismét alátámasztja hipotézisem, mely szerint a civil és katonai szervezetek közötti interakció kulcsfontosságú, hiszen a két szféra közötti eltérések jelentős mértékben képesek befolyásolni a feladatvégrehajtást. Feltárássra kerültek azok a jelentős feladatkörök, képességek, melyekre szükség van a humanitárius válsághelyzetek idején. Ezek többnyire a kommunikációs, technológiai és erőforrásalapú tényezők lehetnek.

4.2.2. Korridor feladatok ellátása

Következő feladatkörként a korridor tevékenységgel összefüggő logisztikai tevékenységeket foglalom össze. A Kormány által kihirdetett veszélyhelyzet kezdetétől látja el a Magyar Honvédség a korridor feladatokat. Tulajdonképpen a Magyarországon áthaladó tranzitforgalmat bonyolító autópályák (M1, M5, M7) ellenőrzése és felügyelete volt. Az autópályák kijelölt pontjain, valamint a pihenőhelyeken statikus és mozgó járőrök végezték a feladatellátást a rendőrökkel együttműködve. A feladat tulajdonképpen egy humanitárius folyosó kialakítása és annak folyamatos fenntartása és biztosítása, hiszen az országon áthaladó tranzit utazók részére kijelölésre kerültek az útvonalak, melyeken közlekedniük kellett. Mindez azért történt, hogy a különböző szállítmányozási célból, külföldről beérkező emberek a lehető legkisebb mértékben érintkezzenek a lakossággal. A nemzetközi szállítmányozási feladatok azonban nem szűntek meg, éppen ellenkezőleg a járványügyi védekezés a körülöttünk lévő országokat is érintette, így szükséges volt megteremteni ezt a feltételt, hogy a szállított anyagok és eszközök a megfelelő helyre a megfelelő időben jussanak el. A civil szféra nem rendelkezik ilyen jellegű képességgel, mint a Magyar Honvédség, melyhez szükség volt a kiképzett állományra, valamint a megfelelő eszközökre.

A szállítási feladatok körében fontos megjegyeznünk a Magyar Honvédség légi szállító képességét is, hiszen ez a jellegű logisztikai funkció is kellőképpen specifikus.

Koller József dandártábornokkal, az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis parancsnokával készült interjúban¹⁴ hangzottak el a légierő részéről végrehajtott tevékenységek is, melyek közül az úgynevezett AIREVAC¹⁵ feladatot emelném ki. Korábban említésre került, hogy a humanitárius válsághelyzetek idején a Magyar Honvédség támogatást nyújt, azonban emellett minden alaprendeltetéséből adódó feladatot el kell látnia. Így kapcsolódik össze a szarajevói misszióból történő fertőzött személyek hazaszállítása is, melyet a Magyar Honvédség a Mi17-es típusú helikopterével hajtott végre. Teljes mértékben, precízen előkészített szállítás lett lebonyolítva, hiszen a pilótáknak az egyéni speciális védőruházattal is rendelkezniük kellett, illetve a helikopternek alkalmasnak kellett lennie a fertőzött személy megfelelő körülmények közti szállítására. Az eset eredményeképp már különböző fejlesztéseket kezdtek el kidolgozni a későbbiekre nézve. Egy speciális kapszula tervezését hajtotta végre a szakállomány a biztosító személyzettel együttműködve, mely izolált betegszállítást képes biztosítani helikopteres mentés esetén. Ezáltal egy fertőzött beteg teljes mértékben elkülöníthető a szállítás ideje alatt, így nem veszélyeztetve a személyzetet, vagy más esetben a helikopteren ülő embereket. Ez a kapszula olyan funkciókkal került ellátásra, melyben sürgős ellátásra is van lehetőség a helikopteren. Ez a kapszula 2020. áprilisában már elérhetővé vált a honvédség számára.

A korridor feladatokkal kapcsolatos logisztikai tevékenységek is alátámasztják a hipotézisemet, miszerint jelentős mértékben befolyásolja a humanitárius válsághelyzet idején történő logisztikai biztosítás minőségét és hatékonyságát a civil és a katonai terület közötti különbségek. A válsághelyzet idején olyan extrém helyzetek alakulhatnak ki, melynek a forrása lehet kommunikációs, koordinációs technológiai vagy erőforrás alapú tényező is.

4.3. Elért eredmények

A humanitárius válságok megközelítése nem csupán egy morális és etikai kötelesség, hanem az emberiség egyik alapvető kihívása is. Az ilyen válságok megértése, kutatása és kezelése olyan komplex feladat, amely szerteágazó hatásokat gyakorol az egyénekre, közösségekre és a globális társadalomra egyaránt. Az e téren kifejtett tevékenységek nem csupán a közvetlen szükséghelyzetek kezelésére szolgálnak, hanem mélyebb jelentéssel bírnak,

---

¹⁴ A Magyar Honvédség részvétele a járványhelyzet kezelésében – Interjú Mihócza Zoltán altábornaggal és dr. Koller József dandártábornokkalparancsnokával, Belügyi szemle, 2020/6

¹⁵ AIREVAC: Air Evacuation – légi kiürítés, NATO terminológia szerint

amelyek az emberi kapcsolatok, az etika és a társadalmi felelősség iránti kötelességeinkre is rávilágítanak. Az emberi válságok mélysége és bonyolultsága olyan kihívásokat vet fel, amelyekre a civil és katonai szektorok együttműködése elengedhetetlen. A humanitárius válságokra való válaszok hatékonyságát növeli, ha a civil és katonai erőforrásokat integrált módon összehangolják. Elért eredményeim értékelését egy SWOT analízis segítségével összegzem, mely a Magyar Honvédség logisztikai támogatására irányul egy humanitárius válsághelyzet kialakulásakor.

13. ábra: SWOT analízis
(Forrás: Saját szerkesztés)

Magyar Honvédség logisztikai támogatásának SWOT elemzése		
Belső tényezők	Erősségek	Gyengeségek
	+gyors reagálóképesség +rendelkezésre álló erőforrás +szállítási kapacitás és képesség (légi, vízi, szárazföldi, valamint speciális munkagépek) +emberi erőforrás	–bürokratikus rendszer –részfunkciók elavultak (raktározás, elosztási lánc) –ellátási funkciók hiánya(gazdaság üzemeltetése, javítási kapacitás)
Külső tényezők	Lehetőségek	Veszélyek
	+nemzetközi szervezetek kapcsolatrendszer +civil szervezetekkel való együttműködés +kölcsönös segítség és együttműködés más államokkal vagy haderőkkel	–korlátozó intézkedések –gazdasági veszély –fegyveres konfliktus –környezeti tényezők

1. **Gyors reakció és koordináció:** A katonai szektor gyakran rendelkezik gyors és rugalmas bevetési képességekkel. Az együttműködés lehetővé teszi a gyors reagálást a válsághelyzetekre, ami kulcsfontosságú az életek megmentése és a szenvedés enyhítése szempontjából. A civil szervezetek és a katonai erők közötti koordináció pedig segít elkerülni a felesleges átfedéseket és a hatékonyabb erőforrásfelhasználást.
2. **Biztonság és védelem:** A katonai jelenlét a válságövezetekben biztosíthatja a biztonságot, ami elengedhetetlen a humanitárius szervezetek munkájához. A katonai erők segíthetnek a segélyszállítmányok biztosításában, a veszélyeztetett területek védelmében, és a humanitárius munkások biztonságának garantálásában.

3. **Logisztika és infrastruktúra:** A katonai infrastruktúra, például repülőterek, kikötők és logisztikai kapacitások használata a humanitárius segélyszállítmányok hatékonyabb elosztását teszi lehetővé. A katonai logisztikai támogatás segít gyorsabban és hatékonyabban eljuttatni az élelmiszert, gyógyszereket és más szükséges erőforrásokat a válság sújtotta területekre.
4. **Képzés és kapacitásfejlesztés:** A katonai szektor tapasztalata és képzettsége a válságkezelés terén kiválóan alkalmazható a civil szervezetek képzésében és kapacitásfejlesztésében. Az ilyen együttműködés eredményeként a helyi közösségek jobban felkészülhetnek és válaszolhatnak a jövőbeli válságokra.
5. **Hozzáférés a kritikus területekhez:** A katonai erők gyakran képesek eljutni olyan területekre, ahol a civil szervezetek számára veszélyes vagy nehezen elérhető körülmények uralkodnak. Az ilyen együttműködés révén a humanitárius szervezetek képesek elérni és segíteni olyan embereket is, akik más körülmények között hozzáférhetetlenek lennének.

A civil-katonai együttműködés logisztikai aspektusainak vizsgálatát összegezve, ahogy a hipotézisemben is megfogalmaztam, a civil és a katonai logisztikai támogatás között mérhető eltérések vannak, melyek immár bizonyítottan is befolyásolják a feladatvégrehajtást és sok esetben ezek mögött a kommunikációs, koordinációs, technológiai és erőforrás-alapú tényezők állnak.

5. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A humanitárius válságok egyik kulcsfontosságú eleme az életmentés, melyhez elképesztő háttérű logisztikai támogatás társul. A tevékenységek során a segítők olyan helyzetekben találják magukat, ahol minden pillanat számít. Az életmentés azonban nem csupán az egyéni túlélésről szól, hanem az emberi méltóság megtartásáról is. A humanitárius erőfeszítések során megjelenik az a tisztelet, amely minden emberi lénynek jár, korra, nemre, fajra, vallási, etnikai hovatartozásától vagy szociális állapotától.

Diplomamunkám megírása során a COVID-19 járvánnyal kapcsolatos feladatellátáshoz köthető logisztikai funkciókat és tevékenységeket vizsgáltam, hogy minél konkrétabb és minél életszerűbb elemzést készíthessek. Ehhez hozzájárult a megszerzett tapasztalatom, hiszen a felsorolt feladatok ellátásában – mint résztvevő – kellő mélységig láttam bele a gyakorlati feladat végrehajtásába is. A honvédség körében alkalmazott tapasztalat feldolgozás folyamatos, hiszen a végrehajtott feladatok elemzésre és értékelésre kerülnek annak érdekében, hogy a későbbiekben sikeresebben lehessen építkezni belőlük. A humanitárius válsághelyzetek, mint ahogyan az első fejezetben is bemutatásra került, rendkívül komplex fogalom. Mindig újabb és újabb, váratlan kihívásokat okozhatnak az emberiségnek, melyre térben és időben azonnal kell reagálni, hiszen emberéletekről beszélünk.

Kiemelten fontosnak tartom, hogy a kialakult válságok kezelését végrehajtó civil és katonai szervezetek közötti együttműködést folyamatosan kutatni, elemezni és fejleszteni szükséges ahhoz, hogy minél gyorsabban legyünk képesek enyhíteni a helyzet súlyosságát.

Az emberi szenvedés enyhítése nem csupán azonnali segélyezésről szól, hanem a hosszú távú fenntartható fejlődésről is. Az oktatás, az infrastruktúra fejlesztése és a gazdasági stabilitás hozzájárul a közösségek újjáépítéséhez, segítve az embereket abban, hogy autonóm módon kezeljék saját sorsukat. Ezen keresztül nem csupán az aktuális válságokra reagálunk, hanem azok megelőzését és azok negatív hatásainak csökkenését is elősegítjük.

Javaslatként egy olyan jellegű innovációt emelnék ki, ami már a korábbi években elindult a Magyar Honvédség körében. Ez nem más, mint a mobil-összecsukható konténerrendszer, mely a humanitárius válsághelyzetek idején a logisztikai támogatás során is alkalmazható. A hadsereg modernizálásával összhangban került kapcsolatba a Magyar Honvédség és a CONTINEST cég, mely az összecsukható konténer gyártásával foglalkozik (<https://www.continest.com/>), akár katonai célokra is. A konténer számos kialakítással

kerülhetnek a rendszerbe, számos funkcióval ellátva, mely a széleskörű feladatellátást képes biztosítani. A megoldás lényege, hogy könnyen és gyorsan felállítható az igénybevétel területén, egyszerűen szállítható a felhasználási helyek között, mindemellett a szállítási helykapacitást is minimalizálja. Ezzel csökkenti a logisztikai és raktározási költségeket is. Civil környezetben már számos területen és helyszínen alkalmazták az összecusukható konténereket, így azt gondolom tovább lehetne bővíteni a katonai alkalmazási körét is.

14. ábra: Összecusukható mobil konténer szállítása
(Forrás: CONTINEST)

Egy humanitárius válsághelyzet idején, ahol a legfontosabb tényező a gyors reagálóképesség, ezek a konténerek tökéletesek, hiszen kialakítása, szállíthatósága és alkalmazhatósága kiváló a segítségnyújtásra. Amennyiben a Magyar Honvédség bővítené kapacitását és létrehozna egy úgynevezett mozgósítható készletet ezzel biztosítaná egy humanitárius válsághelyzet azonnali segítségnyújtását, már az első pillanattól kezdődően. Egy teljes menekülttábor kiépítését meg lehetne valósítani az adott területen, ezzel biztosítva a lakosság azonnali mindenoldalú ellátását. Fenntarthatósága is kiváló, hiszen tartósan, illetve többször is alkalmazható egy-egy konténer.

Tovább haladva a technológiai innováció vonalán azt gondolom a segítségnyújtás során alkalmazott eszközök fejlesztése és azok bővítése elengedhetetlen a mai modern világban. A különböző okokból eredő humanitárius válsághelyzetek során kialakuló problémák megoldásában jelentős mértékű segítséget jelenthetne a civil-katonai együttműködés logisztikai

tevékenységei alkalmazásánál a drónok használata. Ezek az eszközök más országokban, nemzetközi szinten már évek óta működőképesek és jelentős mértékben befolyásolják a hatékony feladatvégrehajtást. A katasztrófa sújtotta területekre történő anyagok és eszközök szállításában nem jelenthetnek gondot a természeti akadályok. Alkalmazása az első pillanattól kezdődően jelentős, hiszen a felderítési szakaszban történő használatával könnyebbé válik a logisztikai ellátás tervezése és szervezése. Ezek után folyamatosan a feladat ellátás során több terület igényeit is képes kielégíteni az eszköz, mellyel ugyancsak emberi életet menthetünk meg.

A Magyar Honvédség és a civil szektor folyamatosan törekszik arra, hogy együttműködésük akár békeidőben, akár egy válság, vagy különleges jogrend időszakában a lehető leghatékonyabban működhessen. Emögött jelentős mennyiségű tervezési, szervezési és együttműködési gyakorlati munka áll, melynek kapcsán jelenleg, 2023 év végén egy többnemzeti országos hadgyakorlat zajlik. Az „Adaptive Hussars 2023” elnevezésű gyakorlaton több, mint 4500 fő vesz részt, melynek részét képzik a NATO tagállamok katonái is. Az ország számos területére - földön és levegőben - kiterjed a feladatvégrehajtás, mely az államigazgatás jelentős részét is érinti. A gyakorlat célja, hogy felmérje az ország védelmi igazgatási rendszere és a Magyar Honvédség együttműködő képességét, valamint a civil-katonai kapcsolatok és feladatvégrehajtás eljárásrendjének hatékonyságát.

A világot érintő kihívások és fenyegetések egyre inkább csak növekedő tendenciát mutatnak, így ahogy a válságkezelés több területén, úgy a civil-katonai kapcsolatok és az ahhoz tartozó logisztikai tevékenységek vonalán is szükséges megtenni a megfelelő lépéseket a fejlődés irányába. A humanitárius válságok nem ismernek határokat, ezzel a nemzetközi békét és biztonságot fenyegetve. Az instabilitás és a szenvedés terjedése más területeken is problémákat szül és a globális szolidaritásnak és összefogásnak van szüksége az ilyen kihívások sikeres kezeléséhez.

Mindezek a szempontok arra utalnak, hogy a humanitárius válságokkal kapcsolatos kutatás és tevékenységek nem csupán szükséghelyzetekre adott válaszok, hanem az emberiség és az igazságosság iránti elkötelezettségünk kifejeződése is. Az ilyen tevékenységek gyógyító hatásuk mellett az emberi méltóság védelmezői is, és mindannyiunk felelőssége, hogy hozzájáruljunk ezekhez a nemes célokhoz.

ÖSSZEFOGLALÁS

A diplomadolgozatomban megvizsgáltam a civil-katonai kapcsolatokat és a logisztikai együttműködést, különös hangsúlyt fektetve a humanitárius válsághelyzetekre. A kutatás alapját a személyes, hivatásos katonai tapasztalatom és a Magyar Honvédség logisztikai területén szerzett gyakorlati ismeretei adják, melyet kiegészítettem a civil logisztikai tanulmányaimmal, valamint a vonatkozó szakirodalmak feldolgozásával, kutatásával.

A bevezető részben kiemeltem a diplomamunka háttérét, melynek inspirációja a logisztikai terület iránti érdeklődés, valamint a napjainkban egyre több helyen megjelenő humanitárius válsághelyzetek jelentősége. A Földön bekövetkező mesterséges (ember okozta) vagy természeti katasztrófák száma folyamatosan gyarapodik, mely az egész emberiségre hatást gyakorol, így elengedhetetlen, hogy törődjünk vele és feltárjuk azokat a lehetőségeket, mellyel pozitív irányú válaszlépéseket tehetünk meg.

A humanitárius válsághelyzetek megoldására a legtöbb esetben a civil-katonai együttműködésre van szükség, annak érdekében, hogy a megfelelő módszerekkel legyenek kezelve az elő pillanattól kezdődően. Éppen ezért tartom fontosnak, hogy kutassuk és vizsgáljuk ezt a területet és jobb eredményeket érhessünk el. Célkitűzéseimet ezek alapján határoztam meg, miszerint a két szektor logisztikai tevékenységeinek, funkcióinak vizsgálatával bizonyítható, hogy jelentős mértékben befolyásolják az eltérések a feladatvégrehajtást. Az eltérések alapját pedig kommunikációs, koordinációs, technológiai és erőforrás-alapú tényezők határozzák meg, melyeket különböző fejlesztésekkel, innovációval kiküszöbölhetünk.

Ehhez fontosnak tartottam megvizsgálni külön-külön a civil és a katonai logisztikai területet, hogy közelebb jussak az eredményeimhez. Noha mindkét oldal szerteágazó és multidiszciplináris, egy humanitárius válsághelyzet reagálása során igyekeznek megtalálni azt az egyensúlyt, mellyel a feladatokat végre tudják hajtani, hiszen a cél közös.

Ezt a tényt alapul véve kezdtem el egy esettanulmány keretein belül bemutatni a Magyar Honvédség szerepvállalását a COVID-19 járvány idején. Az elmúlt években fókuszpontba került ez a világjárvány, mely mindannyiunk életére hatással volt, így az ehhez kapcsolódó feladatellátásokat elemeztem, szem előtt tartva a célkitűzéseimet és a hipotéziseimet. Az eredmények a gyakorlatban való alkalmazhatóságot szolgálják és azt mutatják be, hogy a logisztikai együttműködésnek milyen hatékony eredményei lehetnek a válság idején.

Az utolsó fejezetben összegeztem a kutatásomat és az elért céljaimat, eredményeimet, mely alapján megfogalmaztam, hogy milyen technikai fejlesztéssel működhetne jobban a civil-katonai együttműködésen keresztül a válsághelyzetek logisztikai támogatása.

Ezzel a sokoldalú és szerteágazó téma kutatásával a diplomamunkám hozzájárul a civil-katonai kapcsolatok és a logisztika területének jobb megértéséhez, különösen a humanitárius válságok kezelése során, mellyel napjainkban és a jövőben is egyre többet fogunk találkozni.

IRODALOMJEGYZÉK

- 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv> Letöltve: 2023.09.13.
- A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400105.TV> Letöltve: 2023.07.15.
- A koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a20h1101.kor> Letöltve: 2023.09.13.
- A Magyar Honvédség honlapja <https://www.honvedelem.hu> Letöltve: 2023.09.10.
- B.Müller Tamás (2020): *A hadsereg alkalmazása a koronavírus-járványban*, <https://www.parlament.hu/infoszolg> Letöltve:2023.09.10.
- Bárány Zoltán (2012): *The soldier and the changing state*. Princeton: Princeton University
- CINTINEST honlapja <https://www.continest.com/> Letöltve: 2023.07.14.
- Crisis Group honlapja <https://www.crisisgroup.org/> Letöltve:2023.09.25.
- Farkas Ádám (2017): *Adalékok az állam fegyveres védelmének rendszertani megközelítéséhez*. In Honvédségi Szemle, 2017/1. 54-55.o.; https://honvedelem.hu/files/files/61193/adalekok_az_allam_fegyveres_vedelmenek_rendszertani_megkozelitesehez.pdf Letöltve: 2023.08.22.
- Földesi Péter (2006): *Logisztia I-II.*, Széchenyi István Egyetem Győr <https://doksi.net/hu/get.php?lid=17142> Letöltve: 2023.08.27.
- Haditechnika LIV. évf. – 2020/4 http://real.mtak.hu/112614/1/HT_2020-4_Book_cikk_12.pdf Letöltve: 2023.08.24.
- Hans Born, Marina Caparini, Karl W. Haltiner and Jürgen Kuhlman (2006): *Patterns of democratic governance of civil-military relations*”. In *Civil-Military Relations in Europe: Learning from Crisis and Institutional Change*, szerk. Hans Born, Marina Caparini, Karl Haltiner, és Jürgen Kuhlmann, 235–55. Abingdon: Routledge
- HM Currus Kft. Képesség katalógusa https://www.currus.hu/upload/userupload/1/files/K%C3%A9pess%C3%A9g%20katal%C3%B3gus%20sz%C3%B6veges_magyar_V2.0.pdf Letöltve: 2023.09.15.

- Hoffman István – Kádár Pál: *A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I.* In Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok, 2021/2. 5-8
https://orac.hu/Kadar_Pal_Hoffman_Istvan_A_kulonleges_jogrend_es_a_valsgkezeles_kozigazgatasi_jogi_kihivasai_a_kvazi_kulonleges_jogrendek_helye_es_szerepe_a_magyar_kozigazgatasban Letöltve: 2023.08.22.
- Humanitárius segítségnyújtás (2015): Az Európai Unió Tanácsának kiadványa, <https://www.consilium.europa.eu/media/30114/qc0415260hun.pdf> Letöltve: 2023.09.20.
- Huntington, Samuel. (1957). *The Soldier and the State.* Cambridge, Mass.: The Bellknap, Harvard University; (1994). *A katona és az állam: a civil és a katonai szféra viszonyának elmélete és politikája.* Budapest: Zrínyi.
- Interjú Mihócza Zoltán altábornaggal és Koller József dandártábornokkal - *A Magyar Honvédség részvétele a járványhelyzet kezelésében* –, Belügyi szemle, 2020/6
<https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/3696/2813> Letöltve: 2023.08.29.
- Janowitz, Morris. 1960. *The professional soldier; a social and political portrait.* New York: Free 1971. *The professional soldier, a social and political portrait.* New York: Free
- Knoll Imre (1993): *A logisztika alapelvei. Logisztika tanulmányok,* Magyar Logisztikai Egyesület 1993.
- Lakatos Péter (2018): *A Logisztika alapjai és közszolgálati kapcsolódásai, aspektusai,* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, p. 9-21;83-99
- Lakatos Péter, Szászi Gábor (2018): *Logisztika a közszolgálatban,* Dialóg Campus Kiadó, Budapest p. 156-216 ISBN 978-615-5764-55-4
- Lóderer B. (2014): *A civil szervezetek szerepe, lehetőségei és korlátai, valamint az együttműködés mechanizmusai a civil-katonai együttműködésben* [PhD értekezés] Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola.
- Magyarország Kormányának honlapja <https://kormany.hu/> Letöltve: 2023.09.10.
- Michael Porter. M. (1990): *The Competitive Advantage of Nations,* The Free Press. New York

- NATO (2013): *Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation*. AJP-3.4.9. <https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/AJP-3.4.9-EDA-V1-E1.pdf>. Letöltve: 2023.01.10.
- NATO honlapja <https://www.nato.int/> Letöltve:2023.09.10.
- NATO Logisztikai Kézikönyv III. kiadás, Magyar Honvédség (1998) , ISBN 963 9065 34 X p. 335
- Prezenszki József (2001): *Logisztika I. [Bevezető fejezetek]*, BME MTI, Budapest ISBN 963 43179 60
- Réger Béla (2010): *A Logisztika és az ellátási lánc időszerű kérdései napjainkban, Hadmérnök V.évf. 3.sz.* http://hadmernok.hu/2010_3_reger2.pdf Letöltve: 2023.09.15.)
- Stadler, A. (2021). *A Magyar Honvédség feladatai és értéktartalma a COVID-19 járvány okozta különleges jogrendben.* Hadtudomány, 31(E-szám), 29–45. <https://doi.org/10.17047/hadtud.2021.31.e.29> Letöltve: 2023.10.02.
- Szegedi Zoltán, Prezenszki József (2003) *Logisztika – Menedzsment* https://www.lira.hu/upload/M_28/rek3/1327050.pdf Letöltve: 2023.08.05.
- Szerencsi, Z. (2021). *A Magyar Honvédség Covid-19-világjárvánnyal összefüggő munkahelyteremtése,* Hadtudományi Szemle, Budapest, <https://doi.org/10.32563/hsz.2021.4.10> Letöltve: 2023.08.22
- U.S. Department of the Army. (2006). *Civil Affairs Operations. Field Manual No. 3-05.40 (FM 41-10)*. Washington, D.C. <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-40.pdf>. Letöltve: 2023.06.10.
- UN OCHA <https://humanitarianaction.info/article/response-plans-results-2022> ; Letöltve: 2023.09.13.
- United Nations Department of Peacekeeping Operations. (2002). *Civil-Military Coordination Policy.* <http://www.refworld.org/pdfid/451ba7624.pdf>. Letöltve: 2023.06.20.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Humanitárius válsághelyzetek osztályozása	9
2. ábra: A humanitárius segítségnyújtás alapelvei	15
3. ábra: Földünk humanitárius válsághelyei	18
4. ábra: ENSZ klaszterek	20
5. ábra: Válságok kezeléséhez szükséges lépések sorozata	21
6. ábra: A logisztikai tevékenységek szakterületei	33
7. ábra: Logisztikai rendszerek	35
8. ábra: A haderő támogatási rendszere	37
9. ábra: Katonai logisztika ellátás elemei	39
10. ábra: Katonai logisztika ágazati rendszere	41
11. ábra: Létfontosságú vállalatok ágazatai	49
12. ábra Moduláris kialakítású katonai busz	52
13. ábra: SWOT analízis	56
14. ábra: Összecsukható mobil konténer szállítása	59

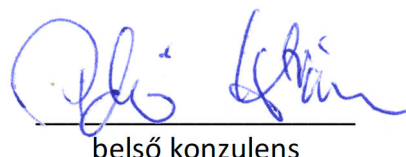
NYILATKOZAT

Kékesi Eszter Mária (hallgató Neptun azonosítója: **ZPPRBX**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a **diplomadolgozatot** áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A **diplomadolgozatot** a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**^{*2}

Kelt: Gödöllő, 2023. október 30.

belső konzulens

---

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kékesi Eszter Mária
A Hallgató Neptun kódja: ZPPRBX
A dolgozat címe: A különböző humanitárius válsághelyzetekkel összefüggő civil-katonai együttműködés logisztikai aspektusai
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztési és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Agrárdigitalizációs és Szaktanácsadási Tanszék __

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Budapest év november hó 07 nap

Hallgató aláírása